

DANIŞTAY İDARİ DAVA DAİRELERİ BAŞKANLIĞI'NA

Sunulmak Üzere

DANIŞTAY 14. DAİRE BAŞKANLIĞI'NA

Dosya No: 2014/11695 Esas

2017/6248 Karar

Yürütmenin Durdurulması İstemlidir.

TEMİZ EDEN (DAVACILAR) : 1.) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)

**VEKİLİ : Av.Fevzi Özlüer- Av.Hayati Küçük-
Av.Cömert Uygur Erdem**

**2.) Türk Tabipleri Birliği (TTB) Merkez Konseyi
Başkanlığı**

VEKİLİ : Av. Ziyet Özçelik-Av.Kürşat Bafra

3.) Türkiye Barolar Birliği (TBB)

VEKİLİ : Av. Seray Şenfer, Av. Çiğdem Erman (aynı yerde)

DAVALI : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı-ANKARA

VEKİLİ : Av.V.Zeynep Erben-Av.Nihan Erdoğan

MÜDAHİL (Davalı Yanında) : Akkuyu Nükleer A.Ş

VEKİLİ : Av.Salih İçmez

**KONU : Danıştay 14. Dairesince verilen 23.11.2017 tarih
2014/11695 Esas, 2017/6248 sayılı kararın bozulması, öncelikle yürütmenin durdurulması ve
Anayasa'ya aykırılık iddiamızın Anayasa Mahkemesi önüne götürülmesi istemidir.**

T.TARİHİ : 08.03.2018

**AÇIKLAMALAR : Davamız, Mersin İli Gülnar İlçesi Büyükeceli Beldesi'nde
Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş.tarafından yapılması planlanan Akkuyu Nükleer Güç Santrali
Projesi (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı Ve
Yaşam Merkezi) hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 01.12.2014 tarih ve 3688 sayılı
işlemlerle verilen ÇED OLUMLU KARARININ, anılan işleme dayanak 25.11.2014 tarih ve
29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ÇEVRESEL ETKİ**

DEĞERLENDİRMESİ Yönetmeliği'nin lehe olan hükümlerinin uygulanmasını sağlayan Geçiş Süreci başlıklı Geçici 1. Maddesinin "**BU YÖNETMELİĞİN LEHTE OLAN HÜKÜMLERİ VE/VEYA" ibaresinin İPTALİ ve ÇED** olumlu kararına dayanak olan, Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan ve 6.10.2010 tarih ve 27721 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 2010\918 karar numaralı "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Akkuyu Sahası'nda Bir Nükleer Güç Santralının Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma"nın, Anayasa'nın m.104/b-6 aykırı bir biçimde Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmış olması ve Anayasa'da gösterilen biçimde, usulüne uygun bir biçimde onaylanmaması bu antlaşmanın iptalini gerektirdiğinden Anlaşmanın iptali için **ANAYASA MAHKEMESİ'NE GÖNDERİLMESİ** istemleriyle açılmıştır.

Daire'nin, temyize konu kararı 26 sayfadan oluşmaktadır. 17. sayfaya kadar iddialar, savunmalar ve olaylarla ilişki kurulmayan soyut mevzuat hükümleri sıralanmış, 17. sayfadan 24. sayfanın sonuna kadar Bilirkişi Raporu özetlenmiş ve sonuçta, "Bu durumda; ÇED raporunda, gerçekleştirilmesi planlanan projenin, çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerinin önlenmesi ve çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için ilgili mevzuat ile bilimsel esaslar uyarınca gereken tedbirlere yer verildiği ve söz konusu raporda belirlenen eksikliklerin çevrenin korunması yönünden olumsuz etkilerinin olmayacağı hususlarının, yukarıda özetine yer verilen bilirkişi raporu ile ortaya konulması karşısında, Mersin İli, Gülnar İlçesi, Büyükeceli Beldesinde yapımı planlanan "Akkuyu Nükleer Güç Santrali (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesis, Rihtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi)" projesi hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğünce tesis edilen 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "ÇED Olumlu" kararında hukuka aykırılık bulunmamaktadır." denilerek davamız reddedilmiştir.

Anılan ret kararında, Anayasa aykırılık iddiamıza hiç değinilmemiş, ÇED Yönetmeliği'nin Geçici-1. maddesi hakkında hukuki bir gerekçe sunulmamış, ÇED olumlu işlemi yönünden ise gerekçe ile hüküm çatışma halindedir. **Gerekçede adeta işlemin iptalini gerektiren nedenler sıralanmış, hüküm ise "hukuka aykırılık bulunmamaktadır" biçiminde olmuştur. Karar eksiktir, çelişkilidir, Danıştay'ın yerleşik kararlarına aykırıdır ve hukuki gerekçeden yoksundur. Bu nedenlerle temyiz isteminde bulunmak zorunlu olmuştur.**

TEMYİZ NEDENLERİ VE HUKUKA AYKIRILIKLAR

1.) GEÇİCİ-1. MADDEYE İLİŞKİN MAHKEME KARARININ GEREKÇESİ HUKUKA AYKIRIDIR

Kararda, "bu düzenlemenin ilgililerin başvuru tarihinde lehlerine olabilecek düzenlemenin daha sonraki düzenleme ile kaldırılması halinde müktesep haklarının korunmasına yönelik olduğu şeklinde anlaşılması gerektiğinden, hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkesinin ihlali edildiğini de kabul etmeye olanak bulunmamaktadır, denilerek, dava konusu edilen yönetmeliğin bu kısmında hukuka aykırılık görülmemiştir." Denilmiştir.

Oysa, idarenin tüm işlem ve eylemleri için yegane amacı "kamu yararı"dır . Bu nedenle idare kamu gücü ayrıcalıklarını, kamu yararının tesisi için menfaatler arasında denge kurmak için kullanır. Bu denge, kişisel ve özel çıkarlar karşısında kamu yararı amacıyla kamunun genel çıkarlarını korumaktır. Fedakarlıklar kamu yararı ve toplum yararı için dengelenir. Çevrenin korunmasında kamu yararı olduğunda kuşku yoktur. Bu amaçla çevre kanunu, çevrenin korunması amacını temel alan, çevre hukuku ilkelerinin kanunda saymak suretiyle kamu yararının hangi araçlarla tesis edileceğini düzenlemektedir. Kanunda, önleme ilkesinin çevrenin korunmasında temel ilkelerden biri olduğu belirtilmiştir. Kirleticilerin hiç doğmadan ve kaynağında engellenmesinin çevrenin korunması için en önemli adım olduğu doktrinde ve yargı kararlarında sıklıkla tekrar edilmiştir. Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği bu amaçla yürürlük bulan en önemli düzenleyici işlemdir. Çevrenin, önleme ilkesi aracılığıyla korunarak kamu yararını sağlamak Yönetmeliğin amacıdır. ÇED Yönetmeliği'nin şirketlerin değil, çevrenin korunması amacı taşıdığı önemle vurgulanmalıdır. Sonuç olarak, Yönetmelikte getirilen yatırım şartlarının ve şirketler açısından öngörülen faaliyet koşullarının amacı "çevrenin korunmasıdır." Bu şartların şirketler açısından zor-kolay; lehe-aleyhe olup olmadıklarına ilişkin değerlendirme, Yönetmeliğin amacı ve kapsamına dahil değildir; yani bu değerlendirmeler "hukuki" değildir. Diğer yandan şirketler açısından "aleyhe" olduğu ileri sürülen bir şartın, çevrenin korunması amacına uygun ve çevrenin "lehine" olması, kamu yararına ve Yönetmelik ile Kanun'un amacına da uygun olanıdır.

İdare hukuku, statüler üzerine kurulmuştur. Kazanılmış hak konusu, hukuka uygun olarak edinilen statülerin hukukuna dair olduğundan, haklı beklenti kavramı ile karıştırılmaya müsaittir. Haklı beklenti kavramı, içtihat yoluyla Türk Hukukuna da sirayet etmiştir. "Haklı beklentinin kaynağı idarenin taahhütleri ile yerleşik uygulamaları olabileceği gibi idarenin düzenleyici işlemleri de olabilmektedir. İngiliz hukuk sisteminde olduğu gibi Türk idare hukukunda da haklı beklentinin korunabilmesinin temel şartı **baskın kamu yararının bulunmamasıdır.**" 1 Yapılan bu açıklamalar karşısında, ÇED Yönetmeliği kapsamında yapılan bir başvurunun "statü" sağlamadığı, kazanılmış hak ve çevrenin korunmasından beklenen baskın kamu yararı karşısında ise haklı beklenti yaratamayacağı çok açıktır.

Bir düzenleyici işlemin amacı, özel hukuk tüzel kişilerinin "lehine olan" hükümleri bulmak olamaz. Kamu yararı, genelin menfaatlerinin korunması amacıdır. Düzenleyici işlemler soyuttur, geneldir, kişilik dışıdır ve amacı kamu yararıdır. Açıklanan sebeplerle özel hukuk tüzel kişiler lehine kamu yararından "vazgeçmek", işlem kuramına da aykırıdır.

ÇED süreci, ÇED sürecine tabi projelerin denetimini, izlenmesini, kontrolünü ve çevresel etkilerini en aza indirilmesini sağlayarak, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma arasında bir denge kurarak çevrenin korunmasını amaç edinir.

1 Engin Saygın, Haklı Beklentilerin Korunması İlkesine Yönelik Türk ve İngiliz İdare Hukuku Yaklaşımı Üzerine, TBB Dergisi 2016 (126), s.232.

Bu amaç, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 1. Maddesinde açıkça belirtilmiştir: *"Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır."* Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik araçlardan birisi de Çevresel Etki Değerlendirme sürecidir. *"Çevresel etki değerlendirilmesi: Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, **olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin** belirlenerek değerlendirilmesinde ve **projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları,**" ifade etmektedir.*

Çevrenin korunması amacını gerçekleştirmek için de ÇED sürecine tabi projeler belirlenir. Bu doğrultuda ÇED yönetmeliği, çevrenin korunması amacına yönelik düzenlemeler içermelidir. ÇED süreci de, projelerin hukuka aykırılıklarını örtmek amacıyla değil, idarenin kolluk faaliyetlerini gerçekleştirebilmesini önceler. Bu doğrultuda da Çevre Kanunu'nun tanımlar başlıklı 2. Maddesine göre, *"Çevresel etki değerlendirilmesi: **Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları,**" ifade etmektedir.*

Oysa, bu düzenlemeyle, Çevre Kanunu'nun amacı doğrultusunda, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu veya olumsuz etkilerinin belirlenmesi; çevreye etkilerinin en aza indirilmesi amaçlanmamış, ÇED SÜRECİNE TABİ PROJE LEHİNE OLAN YÖNETMELİK HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASI AMAÇLANMIŞTIR. ÇED SÜRECİ, İDARENİN KEYFİ UYGULAMALARINA AÇIK BİR BİÇİMDE, ŞİMDİ VEYA DAHA ÖNCEDEN YÜRÜRLÜKTE OLAN YÖNETMELİKLERDEN, HANGİSİ PROJE LEHİNE İSE O YÖNETMELİĞİN UYGULANMASINA YOL AÇACAK BİR BİÇİMDE İŞLETİLEMEZ, BUNA YÖNELİK BİR YÖNETMELİK DÜZENLENEMEZ. BU DÜZENLEMEDE KAMU YARARI YOKTUR.

ÇED süreci, çevrenin kirlenmesinin, çevre sorunlarının asgariye indirilmesine yönelik, proje sahibinin alacağı önlemlerin, denetimlerin nasıl olması gerektiğine yönelik ilkeleri ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda da kolluk ve yurttaşlar gerçekleştirilmesi düşünülen projenin etkilerini önceden öngörebilir olacaktır. Kanun koyucu, Kanun'un amacına uygun olarak, ÇED süreciyle projeleri değil; öncelikle projeden etkilenecek çevrenin korunması için gerekli koşulları belirlemektedir. Böylece de idare, verdiği izinler sonucunda (ÇED olumlu vs) projenin denetimini, izlenmesini, kontrol altına alınmasını sağlamakta ve çevrenin korunmasını amaçlamaktadır.

Danıştay 14. Dairesi'nin 2013\10649 E. sayılı, ÇED yönetmeliğinin kapsamını daraltan 3.10.2013 tarihli ÇED yönetmeliğın ilgili maddesiyle ilgili verdiği yürütmenin durdurulması kararında da, ÇED bir süreç olarak tanımlanmıştır. Bu karara göre:

"çevresel etki değerlendirmesi; çevreye önemli etkileri olabilecek faaliyetlerle ilgili projelerin planlama aşamasından başlayarak faaliyetin inşaat, işletme ve faaliyetin sona erdirilmesinde sonra meydana gelebilecek etkilerinin, proje hakkında karar alınmadan önce bilimsel yöntem ve tekniklerle irdelenmesi, olumsuz etkilerinin önlenmesi ve gerekli önlemlerin belirlenmesi, projenin tüm uygulama aşamalarında bu etkilerin ve önlemlerin izlenmesi ve denetlenmesi sürecidir.(...) "

Danıştay bu kararında, **ÇED süreciyle ulaşılmak istenileni şu şekilde ortaya koymaktadır:**

"2872 sayılı Kanun'un 2. maddesinin kapsamını daraltan söz konusu düzenlemelerin **çevresel etki değerlendirilmesi ile ulaşılmak istenilen çevrenin korunması, sürdürülebilir çevre ve kalkınma ilkeleri ve kamu yararı** ile bağdaşmadığından yapılan düzenlemelerde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır." Bu dava konusu ettiğimiz düzenlemede ulaşılmak istenilen ise projelerin ÇED Olumlu veya ÇED gerekli değildir kararı alabilmesi için, yönetmeliklerden proje lehine olanının uygulanmasıdır. Bu düzenleme anılan yasa hükümleri ve Danıştay kararı uyarınca Kanun'un amacına, ÇED süreciyle ulaşılmak istenilene aykırıdır. Bu düzenlemeyle ulaşılmak istenilen amaç, Kanun ile ortaya konulan çevrenin korunması, sürdürülebilir çevre ve kalkınma ilkelerinin tesisi amacını taşımadığından iptali gerekir.

Çevre Kanunu'nun 3. 30. Maddeleri, idarenin çevrenin korunmasında gördüğü kamu yararı ve kamu düzeniyle ilgilidir. Kanun'un 1. Maddesinde ifadesini bulmuş, hem de bu ifade doğrudusunda düzenlenmiş 10. Madde ile proje sahiplerinin bir takım hakları da kamu düzeni lehine sınırlandırılmıştır. İdarenin hak ve özgürlükleri sınırlaması genel olarak kamu düzeni kavramı çerçevesinde anlaşılması gerekir. İdare, kamu düzenini tesis amacıyla, burada çevrenin korunmasını sağlamaya yönelerek, bir takım hakları sınırlandırmıştır. İdarenin kamu düzenini tesis etmek, korumak için yürüttüğü tüm faaliyetlere bu kapsamda kolluk faaliyetleri denilmektedir. (M. Günday'ın tanımı-idare hukuku-s.289, 10. Baskı) İdare kolluk faaliyetleri ile yatırımcının gerçekleştirmek istediğı faaliyetleri, Çevre Kanunu ve ÇED yönetmeliğı kapsamında denetleyerek, gerektiğinde bu faaliyetlerle kullanılan çalışma hakkına ve mülkiyet hakkına sınırlamalar getirmektedir. Bu denetim faaliyeti, toplumun genel menfaatini korumaya yönelik, kamu düzeninin tesisi için yasal, yönetsel düzenlemeler bağlamında bir takım yasak ve emirler koyan bir süreç yönetimi olarak anlaşılabilir. Bu yönüyle Çevre Kanunu'nun 10. Maddesiyle sınırlandırılan temel hak ve özgürlükler ve ÇED yönetmeliğı temel olarak, çevrenin korunmasına yönelik kamu yararını ve kamu düzenini tesis etmek amacını taşıması gerektiğini söylemek mümkündür. İdarenin kamu düzenini tesis amacıyla yürüttüğü bu faaliyetler ise idari kolluk faaliyeti olarak anılmaktadır. Burada tesis

edilen kamu düzeni, genel olarak, çevresel güvenliğin, dirlik ve esenliğin ve genel sağlığın- çevresel ve insani sağlığın- korunmasına ve tesisine yöneliktir.

ÇED SÜRECİNİN, PROJE LEHİNE OLAN YÖNETMELİĞİN UYGULANMASINI SAĞLAYAN DÜZENLEME İLE KAMU DÜZENİNİN SAĞLANMASI MÜMKÜN DEĞİLDİR. ÇEVRENİN KİRLENMESİNE YOL AÇAN BİR PROJE OLDUĞU TAKDİRDE, İLGİLİ İDARE TARAFINDAN YÖNETMELİĞİN PROJE LEHİNE HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASI SAĞLANDIĞINDA, ORTAYA ÇIKAN KİRLİLİK KAMUNUN ÜZERİNE KALACAKTIR. BU DURUMDA DA ÇEVRE KANUNU'NUN 3. MADDESİNDE ORTAYA KONULAN İLKELER HAYAT BULAMAYACAKTIR. AYNI ZAMANDA PROJE LEHİNE OLAN ÇED YÖNETMELİĞİ HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASIYLA DA ÇEVRENİN BOZULMASI VE KİRLENMESİNDEN HABERDAR OLAN YURTTAŞLAR, BU BOZULMANIN SEBEBİ OLARAK KAMUYU GÖRECEK VE PROJE SAHİPLERİ LEHİNE BİR KURTULUŞ BEYİNNESİ TESİS EDİLMİŞ OLACAKTIR.

ÇED SÜRECİNE TABİ PROJELERDEN KAYNAKLI OLARAK ÇEVRENİN KİRLENMESİ SÖZ KONUSU OLDUĞUNDA; İDARELER, PROJE LEHİNE OLAN ÇED YÖNETMELİĞİ UYGULANDIĞINA YÖNELİK KARAR TESİS EDEBİLECEKLERDİR. HATTA BU YÖNETMELİK İDARE AJANININ HUKUK DIŞI YOLLARA SAPMASINA DA YOL AÇABİLECEKTİR.

ŞÖYLE DÜŐÜNELİM, ÇED SÜRECİNE TABİ BİR PROJENİN ÇED OLUMLU KARARI ALDIĞINI VARSAYALIM. BU PROJEDEN KAYNAKLI BİR KİRLİLİK MEYDANA GELSİN. İLGİLİLERİ BU PROJENİN UYMASI GEREKEN HUKUK KURALLARI NEDİR? BU ÇEVRESEL BOZULMANIN SEBEBİ NEDİR? DİYE İDAREYE SORMUŐ OLSUN. BU DURUMUN DA KAMUOYUNA YANSIMADIĞINI VE FAKAT ÇEVRESEL BOZULMAYA YOL AÇAN PROJE SAHİBİNİN BU BAŐVURULardan HABERDAR OLDUĞUNU KABUL EDELİM. BU DURUMDA İDARE AJANLARI ŞU YA DA BU YÖNETMELİĞİ UYGULADIKLARINI İLERİ SÜREREK, BU KİRLENMEDEN KAYNAKLI PROJE SAHİBİNİ AKLAYACAK BİÇİMDE BİR CEVAP VERSİNLER. BÖYLE BİR DURUMDA ORTAYA ÇIKAN ZARARLARINI İLGİLİLER, DOĞRUDAN İDAREYE YÖNELTECEKLERDİR. BÖYLECE İDARENİN MALİ OLARAK ZARARA UĞRAMASINA YOL AÇACAK PEK ÇOK DAVA İLE KARŞI KARIYA KALMASININ YOLU AÇILACAKTIR. ÇED SÜRECİNİN PROJE SONRASINI DA KAPSADIĞI GÖZETİLDİĞİNDE, İDARENİN KAMU DÜZENİNİ SAĞLAMA AMACINI TESİS ETMESİNE YÖNELİK KURALLARININ HUKUKİ GÜVENLİK DUYGUSUNU ZEDELEMeyecek BİÇİMDE AÇIK, BELİRLİ VE NESNEL OLMASI GEREKİR. BU NEDENLE ANILAN DAVA KONUSU DÜZENLEME, KAMU DÜZENİNİ TESİS AMACINI DEĞİL PROJE SAHİBİNİ KORUMA AMACINA YÖNELEREK, ÇED SÜRECİNDEN BEKLENEN "GENEL SAĞLIĞI" KORUMA AMACINDAN KOPMAKTADIR. BU NEDENLE DE DAVA KONUSU EDİLEN DÜZENLEMENİN İPTALİ GEREKİR.

DÜZENLEYİCİ İŞLEMLER, HUKUK DEVLETİNE, BELİRLİLİK İLKESİNE UYGUN OLMALIDIR. YAPILAN VE DAVA KONUSU EDİLEN DÜZENLEME BU İLKEYE AYKIRIDIR.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, Anayasanın ve yasaların üstünde yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir. Hukuk devleti ilkesinin önkoşullarından biri olan hukuk güvenliği ile kişilerin hukuki güvenliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Hukuk güvenliği ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik sağlanabilmesi ise kuralların genel, eşit ve nesnel olmalarına bağlıdır.

Anayasanın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. ***Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir.***

Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Yasa kuralı, ilgili kişilerin mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini makul bir düzeyde öngörmelerini mümkün kılacak şekilde düzenlenmelidir. "Öngörülebilirlik şartı" olarak nitelendirilen bu ilkeye göre yasanın uygulanmasında takdirin kapsamı ve uygulama yöntemi bireyleri keyfi ve

öngöremeyecekleri müdahalelerden koruyacak düzeyde açıklıkla yazılmalıdır. Belirlilik, kişilerin hukuk güvenliğini korumakla birlikte idarede istikrarı da sağlar. (AYMK., 17.04.2008 günlü, E.2005/5, K.2008/93).

DAVA KONUSU EDİLEN DÜZENLEYİCİ İŞLEMİN LAFZI İTİBARIYLA ÇED SÜRECİNE TABİ BİR PROJEYE HANGİ YÖNETMELİĞİN UYGULANACAĞI TAMAMEN İDARE AJANLARININ TAKDİRİNE BIRAKILMIŞTIR. BU DURUM İDARE AJANLARININ HUKUKA UYGUN DAVRANMASINI ENGELLEYECEKTİR. HATTA BİR TAKIM İSTENMEYEN HUKUK DIŞI İLİŞKİLERİN DOĞMASINI DA TETİKLEYECEKTİR. İDARECİLER, PROJE LEHİNE OLAN HÜKMÜ UYGULAMALARI KONUSUNDA FARKLI BİÇİMLERDE İKNAYA ZORLANABİLECEKLERDİR. BU TARZ İLİŞKİLERE GİRMEK İSTEMEYEN PROJE SAHİPLERİ İSE KENDİLERİ İÇİN HANGİ HÜKÜMLERİN UYGULANACAĞI KONUSUNDA BİR BELİRSİZLİK İÇİNDE KALACAKLARDIR.

BU DURUM, YÖNETSEL DÜZENLEMENİN KİŞİLER VE İDARE TARAFINDAN DURAKSAMAYA VE KUŞKUYA YER OLMAYACAK BİÇİMDE AÇIK, NET, ANLAŞILIR VE UYGULANABİLİR OLMASI GEREKLİLİĞİNİ İHLAL ETMEKTEDİR. AYNI ZAMANDA ANDIĞIMIZ GİBİ KAMU OTORİTESİNİ KULLANANLARIN KEYFİ UYGULAMALARINA KARŞI DA KORUYUCU BİR ÖNLEM İÇERMEMEKTEDİR.

Vatandaşlara hukuk güvenliği sağlanması, hukuk devleti ilkesinin temel unsurlarından biridir. Kişi ve kuruluşların devlete güven duymaları, maddi ve manevi varlıklarını korkusuzca geliştirebilmeleri, temel hak ve özgürlüklerden yararlanabilmeleri ancak hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğünün sağlandığı bir hukuk devleti düzeninde gerçekleştirilebilir. Hukuk güvenliği, kurallarda belirlilik ve öngörülebilirlik gerektirir.

Hukuk devletinin temel özelliği, bütün vatandaşlar, hatta vatandaş olmasa bile- ülkesindeki tüm insanlara hukuki güvence sağlamasıdır.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin önemli bir unsuru olan belirlilik ilkesi, bireylerin hukuk kurallarını, BU BAĞLAMDA DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ DE, önceden bilmeleri, davranış ve tutumlarını bu kurallara göre güvenle düzene sokabilmelerini gerektirmekte olup, hukuk kurallarının belirliliğinin sağlanması, DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİN DE AÇIK, NET, ANLAŞILIR VE UYGULANABİLİR VE KEYFİLİĞE MAHAL VERMEMESİNİ DE GEREKTİRİR.

Belirlilik ilkesi yalnızca yasal belirliliği değil, daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir gibi niteliksel gereklilikleri karşılması koşuluyla yasalar, mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri (DAVA KONUSU YÖNETMELİK GİBİ) ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Aslanan muhtemel muhataplarının mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini öngörmelerini mümkün kılacak bir normun varlığıdır.

OYSA DAVA KONUSU EDİLEN DÜZENLEMEYLE, ÇED SÜRECİNE TABİ OLUP DA BU YÖNETMELİK ÖNCESİNDE PROJE TANITIM DOSYASI VEYA ÇED BAŞVURU DOSYASI İDAREYE SUNULMUŞ OLAN PROJELERE HANGİ YÖNETMELİĞİN UYGULANACAĞINA İDARECİLER KARAR VERECEKTİR. BU DÜZENLEME KAMU OTORİTESİNİ TEMSİL EDEN AJANLARIN KEYFİ UYGULAMALARA YOL VERMESİNE YOL AÇACAKTIR. AYNI ŞEKİLDE, ÇED SÜRECİ DEVAM EDEN FARKLI PROJELERE FARKLI YÖNETMELİKLERİN UYGULANMASI YOLUYLA ANAYASA'NIN 10. MADDESİNDE DÜZENLENEN "EŞİTLİK İLKESİ" DE İHLAL EDİLECEKTİR. EŞİTLİK İLKESİNİN AMACI, AYNI DURUMDA BULUNAN PROJELERE KANUNLA AYNI İŞLEME TABİ TUTULMALARINI SAĞLAMAK VE KİŞİLERE KANUNLAR KARŞISINDA AYRIM YAPILMASINI VE AYRICALIK TANINMASINI ÖNLEMEDİR. BU DÜZENLEMEYLE İSE AYNI DURUMDA BULUNAN KİMİ KİŞİLERE VEYA PROJELERE, KAMU YÖNETİCİLERİ ELİYLE, AYRI KURALLAR UYGULANARAK KANUN KARŞISINDA EŞİTLİĞİN İHLALİNE YOL AÇILACAKTIR.

ÇED SÜRECİNE TABİ PROJELERİN ÇEVRE SORUNLARINA YOL AÇACAĞINI DÜŞÜNEN YURTTAŞLARIN, SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN DE HANGİ PROJEYE HANGİ GEREKÇEYLE HANGİ HUKUK KURALINI UYGULANDIĞINI ÖNGÖREMESİ VE BU PROJELERİN HUKUKA UYGUN OLUP OLMADIĞINI DENETLEYEBİLMESİNİN DE ÖNÜNÜ KAPATACTIR. İDARENİN İŞLEMLERİNİN, BELİRLİ BİR NORMA UYGUN OLUP OLMADIĞININ TESPİTİ İÇİN ÖNCELİKLE HANGİ NORMUN UYGULANDIĞININ AÇIKÇA BİLİNİR OLMASI GEREKİR. HANGİ NORMUN UYGULANACAĞI SADECE İDARENİN TAKDİRİNE BAĞLI KALDIĞI DURUMLARDA, BİR NORMUN VARLIĞINDAN BAHSEDİLEMEZ. BU DURUM, İDARENİN KARARLARININ, HUKUK DEVLETİNE UYGUN OLUP OLMADIĞININ DA TESPİT EDİLMESİNİ İMKANSIZLAŞTIRIR.

BU NEDENLE DAVA KONUSU EDİLEN DÜZENLEYİCİ İŞLEM, ÇED SÜRECİNE TABİ PROJELERE HANGİ YÖNETMELİĞİN UYGULANACAĞINI BELİRSİZLEŞTİRDİĞİNDEN, İDARENİN KEYFİYETİNE BIRAKTIĞINDAN, HUKUK DEVLETİNİN TEMEL İLKESİ OLAN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİN BELİRLİLİK İLKESİNE AYKIRIDIR. ANILAN DÜZENLEMENİN İPTALİ GEREKİR.

2.) DAVA KONUSU EDİLEN ÇED OLUMLU KARARININ 2008 YILINDA YÜRÜRLÜĞE GİREN ÇED YÖNETMELİĞİNE TABİ TUTULMASI GEREKTİĞİNE YÖNELİK MAHKEME KARARIYLA, BU PROJENİN ENTEGRE OLARAK YAPILMAMASI ARASINDA ÇELİŞKİ VARDIR. DAVA KONUSU EDİLEN PROJENİN ENTEGRE OLMASI GEREKTİĞİ HUSUSUNDAKİ İDDİAMIZA YÖNELİK MAHKEME KARARI HUKUKA AYKIRIDIR.

Mahkemenin kararının 9. Sayfasında, "dava konusu projeye ilişkin ilk çevresel etki değerlendirme sürecinin başladığı, başladığı tarihte yürürlükte olması sebebiyle somut olayda uygulanması gereken ve 17.7.2008 gün ve 26939 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren ÇED yönetmeliğine" tabi bir proje olduğu vurgulanmıştır. Bu

anlamda dava dilekçemizde iş bu projenin entegre olması gerektiğine ilişkin iddiamız mahkemenin 2008 yılındaki ÇED yönetmeliğinin uygulanması gerektiğine yönelik kararıyla da hüküm altına alınmıştır.

Akkuyu Entegre projesi kapsamına dahil olan projelerin bir kısmına, Akkuyu NGS projesi için verilen ÇED Olumlu kararına konu ÇED raporunda yer verilmesine karşın, entegre proje kapsamındaki bazı üniteler ve tesisler ise iş bu ÇED sürecinin kapsamı dışında bırakılmıştır.

17.07.2008 ÇED YÖNETMELİĞİ	25.11.2014 ÇED YÖNETMELİĞİ
Entegre projeler ve arama faaliyetleri (Değişik madde başlığı:RG-30/6/2011-27980) MADDE 25 –(1) Bu Yönetmeliğe tabi birden fazla projeyi kapsayan entegre bir projenin planlanması halinde, Bakanlıkça entegre proje için tek Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması istenir.	Entegre projeler MADDE 25 – (1) Bu Yönetmeliğe tabi birden fazla projeyi kapsayan entegre bir projenin planlanması halinde, Bakanlıkça entegre proje için tek bir ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması istenebilir.

Görüldüğü üzere, 17.07.2008 tarihli ÇED yönetmeliğine göre, entegre projeler için Tek ÇED Başvuru dosyası düzenlenmesi, tek ÇED süreci işletilmesi zorunludur.

Dava konusu ÇED olumlu kararına konu ÇED süreci, “Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı Ve Yaşam Merkezi” ünitelerini kapsamaktadır. Ancak Akkuyu NGS Entegre projesi kapsamında, proje sahasında taş ocakları kurulmuş, ancak anılan taş ocakları dava konusu edilen ÇED süreci kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bu ÇED işlemleri şunlardır:

- **Akkuyu Taş Ocağı, Kıрма-Elme ve Depolama Tesisi; 31.12.2012 tarih ve 220.02/1480/13094 sayılı “ÇED Gerekli Değildir” kararı**
- **Akkuyu Taş Ocağı, Kıрма-Elme ve Depolama Tesisi; 30.04.2013 tarih ve 220.02/637/4878 sayılı “ÇED Gerekli Değildir” kararı**
- **Akkuyu 2 Nolu Taş Ocağı; 05.12.2013 tarih ve 220.02/1843/11391 sayılı “ÇED Gerekli Değildir” kararı**

PŞ, yukarıda belirtilmiş olan ÇED Gerekli Değildir kararları ışığında, İR:82316 sayılı maden işletme ruhsatı ile EN: 3296394 numaralı sahada kalker-dolomit taşocağı madeni işletmeye başlamış olup, söz konusu maden işletme ruhsatı kapsamındaki faaliyetlerini halensürdüremektedir.”

Diğer yandan, Nihai ÇED Raporda atıkların akıbetinin ne olacağı, nasıl bertaraf edileceği, nasıl kontrol altına alınacağı hususlarına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Nükleer santralden kaynaklı atıkların kontrolü, yönetimi, depolanması, bertarafı gibi işlemler ÇED süreci dışarısında bırakılmıştır. Şayet, Akkuyu NGS Entegre projesinde, ÇED sürecine 2008 tarihli ÇED yönetmeliği hükümleri uygulanırsa projenin tüm üniteleri için TEK ÇED SÜRECİ işletilmesi, atıkların akıbetinin ne olacağıyla ilgili de kesin bir hüküm bulunması gerekirdi, ancak, böyle bir durum söz konusu değildir.

Yine proje kapsamında, Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün 30.10.2012 tarih ve 16564 sayılı yazısı ile 21 Mayıs 2012 tarihli Kapsam ve Özel Formatında yer alan Akkuyu NGS'ye bağlantıyı sağlayacak Enerji İletim hatları ve Trafo merkezlerinin çevresel etki değerlendirme süreçleri, dava konu ÇED sürecinin dışarısında bırakılmıştır.

Kapsam ve Özel Formatının, sonradan değiştirilmiş olmasının hukuka aykırı olduğu hususunu bir yana bırakacak olursak, Entegre proje kapsamındaki tesislerin bir kısmının ayrı ÇED sürecine tabi tutulması, entegre proje ile ilgili yönetmelik hükümlerinden hangisinin uygulanacağı yönünde de sorun oluşturmaktadır.

Şayet 2008 Tarihli ÇED Yönetmeliği uygulanırsa, TEK ÇED SÜRECİ İŞLETME ZORUNLULUĞU gereğince, dava konusu ÇED Olumlu kararının verilmemesi gerekmektedir. Ancak, Lehe olan hüküm uygulanır hükmü gereği 2014 tarihli Yönetmelik hükmü uygulanacak olursa, bu yönetmelikte TEK ÇED süreci zorunluluğunun bulunmaması nedeniyle, bu hususta İdare takdir hakkını kullanılmıştır gerekçesiyle entegre projeye birden fazla ÇED sürecinin uygulanması hukuka uygundur iddiası ileri sürülebilecektir.

2008 yılında yürürlüğe giren ÇED yönetmeliğine tabi bir proje olduğu ve bu anlamda da ilgili projenin entegre proje olduğu mahkeme tarafından kabul edilmiş olmasıyla birlikte, "Nihai ÇED raporunda kullanılmış yakıtların ise kaza riskini azaltmak için 10 yıl boyunca kullanılmış yakıt havuzlarında depo edileceğinin belirtildiği, Rusya Federasyonu ile yapılan anlaşmaya göre ise daha sonra yurt dışına çıkarılma alternatifi de olmak üzere dünyadaki uygulamalar da göz önünde bulundurularak politikalar belirleneceği" tespit edilmiştir. Bu tespitten de anlaşılacağı üzere projenin atıklarının ülke içinde mi tutulacağı yoksa ülkeden yatırımcı ülkeye mi taşınacağına da proje kapsamında netleştirilmediği sabittir. Bu durumda nihai çed raporunun atıklar yönünden entegre bir proje olarak hazırlanmadığı açıktır. Atıklar Türkiye'de her hangi bir yerde depolanacak idiye bu durumda alınması gereken çevresel önlemler başa atıklar ülke dışına taşınacaksa taşınacağı güzergah dahil, taşınma sürecini içine alan planlamaya bağlı çevresel önlemler başkalaşacaktır. Bu durumda da bu projenin entegre bir proje olması gerektiği ve atıklar yönünden de entegre bir proje olarak

hazırlanmadığı tespitine açıkça yer verilmiş olmasına karşın, bu eksikliğin hukuka aykırı görülmemiş olması bir temyiz ve ilgili kararı bozma nedeni sayılmalıdır.

Projede atıkların bertarafının ve yönetiminin açık olmadığı, atıkların taşınıp taşınmayacağına modellenmediği, bu olasılıklara göre tartışma yapılarak enerjinin birim maliyetinin belirlenmediği, taşıma halinde enerjinin birim maliyeti ile Türkiye’de bu atıkların depolanması halinde enerjinin birim maliyetlerinin farklı olacağı gözetilmeden, bu atıkların ne olacağına ilişkin işletme safhasına dair sorunlar olarak görülmesi, nükleer enerjinin daha ucuz olacağına yönelik tezi ve öneri çürütmektedir. Projenin entegre olması gerektiği, atıklara ilişkin olarak da bir model sunulması gerektiği ortaya konulmuş olmasına karşın, bu durumun hukuka aykırı sayılmaması ÇED yönetmeliğine aykırıdır.

2008 tarihli ÇED Yönetmeliği kapsamında proje değerlendirildiğine göre, Projenin süresi içinde sunulmadığı da ortaya çıkmaktadır. Bu yönetmeliğin md 13/1 gereğince, Proje sahibi inceleme değerlendirme toplantılarının sona erdirilmesinden sonraki **beş iş günü** içinde Komisyon tarafından incelenerek son şekli verilen iki adet nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu ile Nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu ve eklerinin taahhüdü altında olduğunu belirten taahhüt yazısı ve noter onaylı imza sirkülerini Bakanlığa sunmak zorundadır. 2008 tarihli ÇED yönetmeliği md 13/2’de ise; **“Birinci fıkrada belirtilen belgeler öngörülen süre içinde gerekçesi belirtilmeden sunulmaz ise nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu geçersiz sayılır”** denilmektedir.

Akkuyu NGS projesi kapsamında, 24.07.2014’te 2. İnceleme ve Komisyon Toplantısı gerçekleştirilmiştir. İDK toplantısı itibarıyla 5 İş günü içerisinde Nihai ÇED raporu sunması gereken proje sahibine, ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü tarafından 3 ay ek süre verilmiştir.

ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü’nün 04.08.2014 tarih ve 12562 Sayılı yazısında; *“(…)17.07.2008 tarih ve 26939 Sayılı ÇED Yönetmeliği’nin 20. Maddesi uyarınca Nihai ÇED Raporunun Bakanlığımıza sunulması gereken 05.08.2014 tarihinden itibaren 3 (üç) ay ek süre verilmesi uygun görülmüştür”* denilmiştir.

Danıştay İDDK’nın 2016/80 YD İtiraz No’lu yürütmeyi durdurma kararı gerekçesinde yer alan değerlendirmeleri göz önünde bulunduracak olursak; ÇED Yönetmeliği’nde yer alan sürelerin Bakanlık tarafından uzatılmış olması hukuka aykırıdır.

MAHKEME TARAFINDAN YER LİSANSININ GÜNCEL OLMADIĞI, YER LİSANSI VE YERİN ULUSLARARASI ANLAŞMAYLA DEVRİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELERİN HUKUKA AYKIRI OLDUĞUNA YÖNELİK İDDİAMIZIN GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMADIĞI, BU DURUMUN DA AÇIKÇA HUKUKA AYKIRI OLMASI NEDENİYLE TEMYİZ TALEPLERİMİZ

1970'lerde Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) yaklaşık olarak Keban Barajı gücünde bir nükleer santrali 1984'e kadar devreye sokmak için çalışmalar yapmaya koyulmuştur.

1972'de TEK'de Nükleer Santraller Dairesi kurulmuş,

1974 yılında bir nükleer santral kurulması kararı alınmış ve yer seçimi için çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmaların sonunda Silifke'nin 80 km kadar batısında, deniz kıyısında, Eceli Belediyesi'ne bağlı olan Akkuyu mevki nükleer santral alanı olarak uygun görülmüştür. TEK, Akkuyu'da santralin projelendirilebilmesi için gerekli olan ayrıntılı yer araştırmalarını yaptırırken üniversitelerle -ODTÜ, Hacettepe, EGE, İTÜ, BÜ – Deprem Araştırma Enstitüsü, DSİ, EİE, MTA, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü gibi devlet kuruluşlarıyla işbirliği yapmıştır.

Başbakanlığa bağlı, Atom Enerjisi Komisyonu (AEK) önceden belirleyip ileriye sürdüğü koşulları sağlamış saydığı TEK başvurusunu onaylayarak, TEK'in yer raporundaki sismik etüt sonuçları, zemin mekaniği araştırmaları, meteorolojik, deniz hidrolojisi, flora ve fauna tespiti çalışmalarının sonuçları üzerinde değerlendirmeleri ardından,

1976 ortalarında TEK'e Akkuyu'yu "nükleer santral alanı" olarak uygun gören yer lisansını vermiştir.

Bu çalışmalarda, Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı olan TEK işletici kuruluşu Başbakanlığa bağlı AEK denetleyici kuruluş ve lisanslama otoritesidir. TEK nükleer santrali kurmak üzere AEK'e başvurmuş ve lisans almıştır.

1976'da üç İsviçre ve bir Fransız firmasının oluşturduğu bir konsorsiyum danışman olarak tutulmuş, nükleer santral ihale hazırlıklarına girilmiş ve çeşitli firmalardan teklifler alınmıştır.

1977'de nükleer santral türü ve bu santrali kuracak firma kararlaştırılmış, İsveç kökenli bir konsorsiyum ile sözleşme öncesi görüşmelere başlanmıştır.

12 Eylül 1980 darbesi sonrası İsveç hükümeti "demokratik olmayan bir ülkeyi muhatap almama" kararı aldığından görüşmeler kesilmiştir.

1982 yılına kadar, Akkuyu yer lisansının alınmasından sonra, santralin projelendirilmesi için veri toplamaya yönelik ayrıntılı yer araştırmalar 40 kadar yerli ve yabancı bilim kurumunun katkılarıyla devam etmiştir. Bu çalışmalar sonrası TAEK, Uluslar arası Atom Enerjisi Ajansı'na (IAEA) başvurarak uzman bir heyeti Türkiye'ye davet etmiş, bu heyet

1983'de Akkuyu'nun sit alanı olarak seçilmesinin isabetli olduğunu tasdik eden bir raporu TAEK'e vermiştir. TAEK, 2690 sayılı kanuna göre ülkedeki nükleer tesislere lisans vermekle yükümlü tek yetkili kurumdur.

1970'LER VE 1980'LERDE AKKUYU SANTRALI BİR KAMU YATIRIMI OLARAK PLANLANMIŞ VE PROJELENDİRİLMİŞ, ÇALIŞMALAR KAMU KAYNAKLARI KULLANILARAK YÜRÜTÜLMÜŞTÜR; YER LİSANSI BİR KAMU İKTİSADİ KURUMU OLAN TEK'E AİTTİR.

2010 tarihli Türkiye Rusya Hükümetlerarası Anlaşması vasıtasıyla Akkuyu'da nükleer santral yapacak olan Akkuyu NGS A.Ş. bir Rosatom iştirakidir. Uluslar arası nükleer endüstri uygulamalarında daha önce görülmemiş "Build-Own-Operate", yani "Yap-Sahibi Ol-İşlet" modeli Akkuyu'da uygulanmaktadır. Akkuyu nükleer santralının sahibi, Rusya devletinin nükleer silahlar ve nükleer tesislerle ilgili her konudan sorumlu işletici ve denetleyici kamu iktisadi kurumu olan Rosatom'dur.

1976'da TEK için verilen yer lisansının halen geçerli olduğu öne sürülerek Ruslarla yapılan anlaşmalar çerçevesinde yer lisansı Akkuyu NGS A.Ş.'ye devredilmiştir. Şirket kendi internet sayfasında durumu şu ifadelerle açıklamaktadır:

"Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin (NGS) 1976 yılına ait yer lisansı, santralin kurulacağı bölgede yapılan son etüt çalışmalarıyla 38 yıl sonra güncellenerek onaylandı."

TAEK' in 2012'de Viyana'da uluslar arası bir toplantı düzenleyen IAEA için Akkuyu Projesi ile ilgili gelişmelerin aktarıldığı İngilizce sunumda da,

"AKKUYU, NGS KURULMASI İÇİN YER LİSANSINA SAHİPTİR"

denilmiştir.

Bu iki ifadede de doğrudan özne ve fiil bağlantısı olmaması tesadüf değildir. İfadelerde kullanılan dil bilhassa ve dikkatle yanıltıcıdır. Lisansa Akkuyu sahip olamaz. Lisans sahibi TEK'tir. 1976 yılına ait lisans, Türkiye Cumhuriyeti'nin sahip olacağı ya da iştiraki olacağı bir nükleer yatırım için oluşturulmuş bir lisanstır.

Nitekim TAEK kendi internet sitesinde verdiği haberde yine muğlak ifadelerle yer lisansı meselesi konusu geçiştirilmeye çalışılmaktadır:

" Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş. Tarafından Sunulan Akkuyu Güncellenmiş Yer

Raporu (GYR) Kurumumuz Tarafından Uygun Bulunmuştur

Kurumumuz tarafından "Akkuyu Yer Lisansı için Lisans Koşulları" Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş'ne (APŞ) 13.10.2011 tarihinde bildirilmiştir. Lisans koşullarının 5 incimaddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca Akkuyu Yer Lisansına temel teşkil eden yer raporunun sahada kurulması öngörülen santralin teknik özellikleri de dikkate alınarak güncellenmesi ve Kurumun onayına sunulması istenmiştir.

Bu çerçevede APŞ yer raporunu güncelleyerek Güncellenmiş Yer Raporunu (GYR)

21.05.2012 tarihinde Kurumumuzun onayına sunmuştur. Kurumun değerlendirmesi sonrasında tespit edilen eksiklikler çerçevesinde GYR, APŞ tarafından yeniden düzenlenmiş ve 26.06.2013 tarihinde Kurumumuza sunulmuştur.

Kurumun Nükleer Güvenlik Dairesinin, GYR'nin ilgili mevzuat hükümlerini karşıladığı, sahanın kabul edilebilirliğini ve sahanın reddedilmesine neden olabilecek bir özelliği olmadığını yeterince ortaya koyduğu yönündeki değerlendirmesi Atom Enerjisi Komisyonunun (AEK) 06.12.2013 tarih ve 130 sayılı toplantısında görüşülmüş ve AEK'nin 130/2 sayılı kararı ile yeterli ve uygun bulunmuştur.

Bu karar ile Lisans koşullarının 5 inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan hükümlerin karşılandığı sonucuna varılmıştır.

Kurumumuza sunulan GYR'nin Kurumumuz internet sayfasında yayımlanabilmesi için APŞ'den izin istenmiştir. İzin gelmesini müteakip, GYR ve buna ilişkin Kurumumuz tarafından hazırlanan değerlendirme raporu Kurumumuz internet sayfasında yayımlanacaktır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur."

HALEN BU RAPORLAR KAMUOYU PAYLAŞIMINA AÇILMAMIŞTIR. BU RAPORLARIN DA DOSYAYA CELBİNE KARAR VERİLMESİNİ TALEP ETMİŞ OLMAMIZA RAĞMEN BU KONUDA DA BİR ARA KARAR TESIS EDİLMEMİŞ, BU AÇIDAN DA DOSYA TEKEMMÜL ETMEMİŞTİR.

Türkiye Cumhuriyeti'nin santral işleticisi Akkuyu NGS A.Ş.'ye hiçbir iştiraki yoktur, olmayacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Akkuyu sahasını, santrali işletecek şirket üzerine bedelsiz devretmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin Akkuyu santrali ile gelecekteki ilişkisi, Türkiye Elektrik Ticaret Taahhüt A.Ş.'nin (TETAŞ) 15 yıl süresince Akkuyu santralının ürettiği nükleer elektriğin %50'sini, kilowatt saatine 12,35 Amerikan Doları ödeyerek satın alma yükümlülüğü ile santralin 60 yıl işletiminden doğacak radyoaktif atıkların bertarafı ve kaza riskinin gerçekleşmesi halinde doğacak zararların tazmini üzerinden yürüyecektir.

AKKUYU NÜKLEER SANTRALİNİN LİSANSLANMASINDA ESAS ALINACAK MEVZUAT, KILAVUZ VE STANDARTLAR LİSTESİNİN EN BAŞINDA YER VERİLEN Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük LİSANSLAMA SÜREÇLERİNİN HUKUKİ ÇERÇEVESİNİ BELİRLER.

19.12.1983 tarih 18256 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük"te lisan aşamaları şu şekilde gösterilmiştir:

"Madde 8 – Nükleer tesislere lisans verilmesi, aşağıdaki üç aşamada tamamlanır:

1 - Yer lisansı,

2 - İnşaat lisansı,

3 - İşletme lisansı.

Yer Lisansı ile ilgili ana kurallar aşağıdaki gibidir.

Başvuru ve Yer Raporu :

Madde 9 – Kurucu, yer lisansı almak için Kurum Başkanlığına yapacağı başvuruya aşağıdaki bilgileri kapsayan yer raporunu ekler:

1 - Kurulacak nükleer reaktör tesisinin kullanılma amacı, yaklaşık olarak gücü, hangi reaktör tipleri arasından seçileceğine ilişkin bilgiler,

2 - Kurucunun ve kurucu adına yer araştırmalarını yürüten kuruluşların, teknik potansiyelini, bilgisini ve deneyimini belirten bilgiler,

3 - Seçilen yerin coğrafi durumunu açık olarak gösteren bölge haritası, reaktör yakın çevresinin özelliklerini ortaya koyan ayrıntılı haritalar,

4-Seçilen yerin topografik, jeolojik, jeoteknik, hidrolojik, sismolojikve meteorolojik özelliklerine ilişkin bilgi ve incelemeler,

5 - Düşünülen reaktör tiplerine göre önerilen yer için yerleşim planları seçenekleri

6 - Seçilen yerin deprem, sel baskını, fırtına gibi doğal olaylar ve bu olayların ikincil etkileri yönünden değerlendirilmesine ilişkin bilgiler,

7 - Seçilen yerin uçak düşmesi, yangın, patlama baraj çökmesi gibi olaylar sonucu meydana gelebilecek dış tehlikelere karşı değerlendirilmesine ilişkin bilgiler,

8 - Seçilen yerde soğutma suyu amacıyla kullanılacak su kaynaklarının yeterliliğine ilişkin bilgiler,

9 - Yöre halkının, olağan ve olağanüstü işletme koşullarıyla kaza hallerinde çevreye salınan sıvı ve gaz radyoaktif artıklardan radyolojik yönden etkilenmelerine ilişkin ön incelemeler (Bu incelemeler yapılırken, yukarıda anılan radyoaktif artıkların çevreye yayılma şekilleri, yöredeki nüfus dağılımıyla muhtemel nüfus değişimleri, yöredeki su kaynaklarının içme suyu olarak kullanımı, yöredeki süt ve yiyecek üretimi ve radyoekolojikyönden yöre özellikleri gözönüne alınacaktır),

10 - Seçilen yerin ulusal elektrik sistemine bağlantı şekli ve dış besleme sisteminin güvenilirliğiyle ilgili bilgiler,

11 - Ayrıntılı yer incelemelerinin kalite temini programı,

12 - Nükleer güvenlik konusundaki gelişme ve uygulamaların ışığı altında gerekli görülen diğer ek bilgiler.

Yer raporunda yer incelemelerinin yeterli olarak yapılmış olması, yerin, mümkün görülen en önemli kaza halinde bile, çevrenin kabul edilebilen sınırların üstünde zarar görmeyeceği biçimde seçilmiş olduğunun belirlenmesi gerekir. Ayrıca, nükleer reaktör tesisinin önerilen yerde kurulmasını teknolojik yönden imkansız kılacak yer özellikleriyle karşılaşılmayacağı ve önerilen reaktör yerinin güvenlik açısından önemli özelliklerine ilişkin parametrik değerlerin en son teknolojik uygulamalara göre kabul edilen sınır değerlerin altında kalacağı gösterilmelidir.

Yer Raporunun Verilmesi:

Madde 10 – Yer raporu, Kurum Başkanlığına on nüsha verilir; bir nüshası komiteye iletilerek görüşü istenir. Yer raporunda görülen eksiklikler kurucuya bildirilir. Kurucu, bunları, en kısa sürede tamamlayarak kuruma vermekle yükümlüdür.

Yer Raporunun Değerlendirilmesi:

Madde 11 – Nükleer Güvenlik Dairesi, önerilen tesis yerinde Kurumca yapılan denetleme sonuçlarını inceledikten sonra, Komitenin görüşünü de içeren yer değerlendirme raporunu düzenler. Nükleer Güç ve Güvenlik Başkan Yardımcısı, yer değerlendirme raporunun sonuçlarını ve yapılan çalışmaları belirten bir raporu Kurum Başkanına verir.

Yer Lisansının Verilmesi:

Madde 12 – Kurum Başkanı, yer değerlendirme raporunu, bu konuda 11 inci madde uyarınca Başkan Yardımcısı tarafından düzenlenen raporla birlikte, komisyonun ilk toplantısına götürür. Komisyon, yer değerlendirme yeterli bulmazsa, yeniden incelenmek üzere Kurum Başkanlığına geri gönderebilir; gerektiğinde çağıracağı uzmanların görüşünü alır ve kararını verir. Karar, Kurum Başkanlığınca, kurucuya bildirilir.

Olumlu bildirim, yer lisansı adını taşır.

Lisans koşulları, lisans ekinde kurucuya verilir.

Kurucu, yer lisansını aldıktan sonra, yerin düzenlenmesine, yol, su, elektrik, liman, vb. nükleer reaktör tesisi dışındaki bina ve tesislerin yapımına başlayabilir ve nükleer reaktör tesisi yerinde yapılan ayrıntılı araştırmaların sonuçlarını ve yerle ilgili projelendirme parametrelerinin kesin değerlerini saptayıp, sınırlı çalışma izni başvurusundan önce Kurum Başkanlığının onayına sunar.”

1983 TARİHLİ TÜZÜK, ÖNCEDEN VERİLMİŞ LİSANSLARIN GEÇERLİLİĞİNİN KABULÜ VE GEÇERLİLİĞİNİN UZATILMASI KONULARINI İÇERMEZ. AYNI ŞEKİLDE 1983 TARİHLİ TÜZÜK, LİSANSLARIN DEVREDİLEBİLİRLİĞİ KONUSUNDA DA HERHANGİ BİR İFADE VE/VEYA SARİH BİR MADDEYE SAHİP DEĞİLDİR.

BİLAKİS, TÜZÜK LİSANSLARIN İZİN ALINMADAN DEVROLUNAMAYACAĞINI SÖYLEMEKTEDİR.

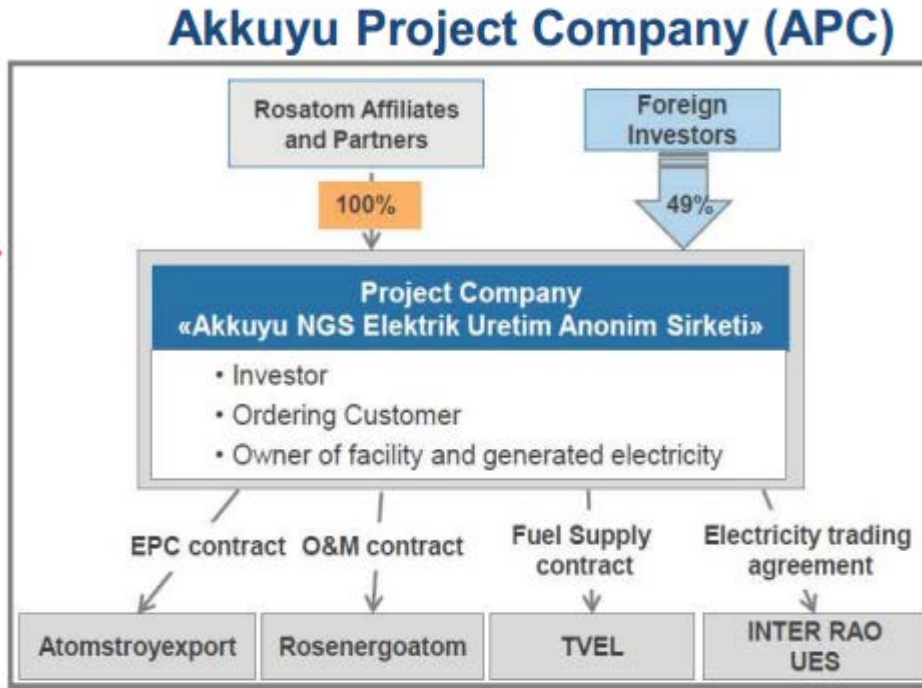
MADDE 32.1. göre, “İşletme lisansı Kurumdan izin alınmadan devrolunamaz.”

DEVİR HALİNDE İZLENECEK PROSEDÜRLER BELİRTİLMEMİŞTİR.

19.12.1983 tarih 18256 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan NÜKLEER TESİSLERE LİSANS VERİLMESİNE İLİŞKİN TÜZÜK gereğince nükleer tesis kurmak ve işletmek için TAEK'ten lisans alınması zorunluluk olup bu lisanslar arasında yer lisansı da bulunmaktadır. Ülkemizde yer lisansı ve mevzuatın diğer gerekleri yerine getirilmeden nükleer santral inşasına başlanması mümkün değildir.

BU İFADEYE GÖRE AKKUYU NGS A.Ş. NÜKLEER SANTRAL İNŞAATINA BAŞLAYAMAZ, KENDİ ADINA YER LİSANSI ALMAMIŞTIR.

TEK'E AİT, DEVROLUNAMAZ VE GEÇERLİLİĞİ KONUSUNDA HUKUKİ BİR ZEMİN BULUNMAYAN YER LİSANSI, GÜNCELMIŞ GİBİ GÖSTERİLEREK ROSATOM'A DEVREDİLMİŞTİR.

Bu tablo, Akkuyu NGS A.Ş.'nin %100 Rosatom iştiraki olduğunu göstermektedir.²

2 UAEA Entegre Nükleer Altyapı Çalıştayı ve Nükleer Altyapı Gelişimi Statüsü Değerlendirme Metodolojisi Üzerine Teknik Toplantı, 18-20 Haziran 2012, Viyana Avusturya ; Fukuşima Kazası Sonrası Akkuyu NGS Değerlendirilmesine Dair bir Sunum. Su ana ETKB çalışması - Salih SARI, Nükleer Mühendis / Tablo: Akkuyu Proje Şirketi İştiraklerinin Dökümü

Bu yönüyle de bir kez daha açıkça belirtmek gerekir ki ilgili şirketin bir yer lisansı yoktur.

Bir diğer konu da Nükleer Santralin hazırlığında izin süreçleri takip edilirken mevzuata uygun hareket edilmemiş olmasıdır.

Çevre Kanunu'nun 10. Maddesine göre, bir nükleer santrale lisans verilebilmesi için önce ÇED olumlu kararı almış olması gerekmektedir.

Davalı Bakanlığa sunulan ÇED Başvurusunun OLUMLU OLUP OLMAYACAĞI BİLİNMEDEN AKKUYU LİSANSININ GÜNCELLENDİĞİNİN İLAN EDİLMESİ DE YASALARA VE MEVZUATA AYKIRIDIR.³

Bütün bu anlatımlardan da anlaşılacağı üzere,

-Akkuyu Nükleer Santral Projesinin geçerli bir yer lisansı yoktur.

- Bu projenin neden burada yapıldığına ilişkin hukuka uygun bir açıklama bulunmamaktadır.

-Projenin gerçekleştirilmesi düşünülen alanına ilişkin olarak Çevre Kanunu 10. Maddesi uyarınca lisans verilebilir. Bu nedenle ÇED süreci başlamadan önce TEK'e ait olan bir yer lisansına dayalı olarak yer seçimi yapılamaz.

Mahkeme de temyize konu kararında 1983 tarihli tüzük uyarınca çed olumlu kararına ve yer lisansına esas olacak şekilde Ön güvenlik analiz raporunun hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. İnşaat lisansı öncesinde yer lisansı alarak ve ön güvenlik analizi raporuyla birlikte ilgili yatırımcının TAEK'e başvurmuş olması gerektiği iş bu davaya konu kararda açıkça yazmaktadır. (s.14) Fakat yine bu tespit sonrasında dava dosyasında ve davaya konu işlem dosyasında bu yer lisansının eki ve ayrılmaz parçası olan ön güvenlik analiz raporunun da olmadığı açıktır. Bu durumda ön güvenlik rejimi konusunda da belirlilik sağlanmaması bir bozma nedenidir.

Proje Alanının Deprem Riski Taşıyan Bir Alan Olması, Depreme Dayanıklı Olarak Yapıldığı İddia Edilen Projenin Doğru Bir Yer Seçimine Sahip Olduğunu Göstermez.

Proje kapsamında ve yer lisansında deprem raporlarının güncellendiği vurgulanmaktadır. Oysa yine mahkeme kararında, "kaza senaryolarının güvenlik analiz raporu ile sunulması gerektiği" belirtildikten sonra bu sürecin ÇED süreci kapsamında olmadığı tespitinde bulunulmuştur. Oysa ki ÇED süreci çevresel anlamda bir fayda maliyet analiz sürecidir. Bu süreçte kaza riskleri, seçilen yer kriterleri açısından önem taşımaktadır. ÇED yönetmeliği uyarınca da kullanılacak teknoloji ve seçilen yere göre bir projenin çed olumlu kararı alıp

3 Oya Koca, Akkuyu Nükleer Santrali Yer Lisansı Sahipliği Hukuki Değerlendirmesi, Yayınlanmamış Rapor, Aralık 2014;

almayacağına karar verilecektir. Bu durumda da seçilen yer ve teknolojiye göre kaza seneryolarının neler olabileceği ve buna yönelik güvenlik analizleri belirlenerek, bu maliyetlerin sürdürülebilir ve yönetilebilir olduğuna yönelik bir tespit yapılması gerekir. Bu tespit yapılmadan izin işleminin tesis edilmesi seçilen yer ve teknolojinin bir arada ortaya çıkaracağı güvenlik risklerinin ve olası kaza seneryolarına karşı kamu idarelerinin, yurttaşların ve kaza risklerin etkilenecek ülkelerin neler yapabileceği belirlenmediğinde bundan doğacak risklerin maliyetinin de kusursuz sorumluluk ilkesi gereği idare tarafından üstlenilmiş olacağı kabul edilmesi gerektiği ve fakat enerji maliyetlerinin hesaplanmasında bu maliyet kalemlerinin enerji maliyet hesabına dahil edilmediği açıktır. Bu durumda da bu görünmez kılınan güvenlik ve kaza riski maliyetlerinin hesaplanmamış olmasının yarattığı sorunlar, yer seçimi kriterleri açısından da gerekli özenin ve incelemenin yapılmadığını açığa çıkartmaktadır.

Keza dava dilekçesinde de belirttiğimiz üzere,

Sonuç olarak, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı Atom Enerjisi Komisyonunun 06/12/2013 Tarihli Toplantı ve 130 Sayılı Toplantısında Görüşülen ve Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş ile ilgili olarak Atom Enerjisi Komisyonunca 130/2 Sayılı Kararı İle Yeterli ve Uygun Bulunan Güncelleştirilmiş Yer Raporu bir hazırlayıcı işlemdir. Bu hazırlayıcı işleme dayalı olarak alınmış bir yer lisansı yoktur. Bu nedenle de yer seçimi kriterlerinin hukuki dayanağı bulunmamaktadır. Anılan nedenlerle de yer seçimi açısından sebep, amaç bakımından hukuka aykırılık bulunmaktadır.

3.) TEKNOLOJİ SEÇİMİ VE ALTERNATİF TEKNOLOJİLER AÇISINDAN ÇED OLUMLU KARARININ EKSİKLİKLERİNİN DAVA KONUSU EDİLEN İŞLEMİ HUKUKA AYKIRI KILDIĞINA YÖNELİK İDDİALARIMIZA YÖNELİK BİR GEREKÇE ÜRETİLMEMİŞ OLMASI BİR BOZMA NEDENİDİR

Dava konusu edilen işlemde, seçilen teknolojinin dünya üzerinde deneyimlenmediği, teknolojik tercih açısından dışa bağımlı hale geldiği, bu teknolojinin bilgisine sahip olunmadan enerji yatırımına geçilmesinin dışsallıkları arttıracığı, bunun yerine alternatif teknolojilerle birlikte bir tartışma yapılamaması gerektiği dava dilekçemizde belirtilmiştir.

Buna karşın kararda,

“...Türkiye'nin de elektrik enerjisi üretiminde nükleer enerjiden faydalanmasının zorunlu olduğu, aksi halde, alternatif elektrik enerjisi üretim tesisleri ile gelişen ve nüfusu artan Ülkemizin elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamının mümkün görülmediği...” vurgusu yapılmıştır. Mahkeme bir çed raporunu bu şekilde hukuki bir tartışma zemine taşıyamaz. Dava konusu edilen işlemin hukuka uygun olup olmadığıyla ilgilidir. Yatırımın bir zorunluluk olup olmaması, bu yatırım ile ilgili hukuki önlemlerin alınmasını ortadan kaldırmayacaktır. Buna karşın, ilgili yasal düzenlemelere uyulacağına taahhüt edilmesine idare güvenerek, bu yatırımların da bir zorunluluk olduğunun kabul edilerek işlem tesis edilmesinin hukuk devleti düzeniyle bir ilgisi yoktur. Hukuk devletinde çevresel kamu düzeni tesisi açısından, yurttaşlar

kadar devlet de yapacağı yatırımın öngörülebilir olmasını ummak zorundadır. Yatırımcının projesinden belirttiği bilgiyi sınımalıdır. Bu bilgiye duyulan güvene bağlı kalınarak, yatırım standartları yakalanamayacağı gibi umulan kalkınma yaklaşımı da hayata geçmez.

Nükleer santral projesinin alternatif teknolojilerle karşılaştırılmasının yapılabilmesi için nükleer santrallerle ilgili gerçek bilgilerin sunulması kadar alternatif teknolojilerle ilgili de bilgilerin sunulması gerekir. İdare bu konuda bilgi ve belge sunan şirketin sunduğu görüşlerle bağlı değildir. Öncelikli olarak idare, devletin resmi belgelerine dayanmalıdır. Ancak aşağıda açıklayacağımız üzere proje alternatifleri tartışılırken, şirketin sunduğu veriler esas alınmış ve projeye ÇED olumlu kararı verilmiş ve buna dayalı olarak da mahkeme iş bu dava konusu işlemleri hukuka uygun bulmuştur. Bu durum, alternatiflerle ilgili objektif bir değerlendirme yapılmadığını göstermektedir. Bu durumda da bu yatırımın gerçekleştirilmesinin diğer alternatif teknolojilere yönelinmemesi açısından hukuki belirliliğe olanak verecek bir değerlendirme yapılmamıştır.

Mahkeme kararında, (s.18 vd)

“...santralin ömrünün 60 yıl olarak belirtildiği, VII. bölümde ise, projenin alternatiflerinin ortaya konulduğu, alternatif enerji kaynakları ile mukayese edildiği, proje alanının ve önerilen proje nedeniyle etkilenmesi muhtemel olan çevrenin, nüfus, fauna, flora, jeolojik ve hidrojeolojik özellikleri, doğal afet durumu, toprak, su, hava, atmosferik koşullar, iklimsel faktörler, kültür varlığı ve sit özellikleri, peyzaj özellikleri, arazi kullanım durumu, hassasiyet derecesi ve benzeri özelliklerinin detaylı şekilde açıklandığı; raporda, projeden kaynaklanabilecek tüm çevresel etkilerin (su, hava, toprak kirliliği, gürültü, titreşim, ışık, ısı, radyasyon ve benzeri), kirleticilerin miktarının alıcı ortamla etkileşiminin ve bu etkilere karşı alınacak önlemlerin detaylı şekilde incelendiği, alınması planlanan tedbirlerin bilimsel metodlar açısından yeterli özellikleri taşıdığı; NGS'lerde karbon türevi herhangi bir yakıtın bulunmamasından dolayı NGS'lerin inşasından sonra atmosfere gönderilen herhangi bir karbon türevi olmadığı,” değerlendirmesine yer verildiği görülmektedir.

Oysa ki,

Nükleer santrallerin beşikten mezara sera gazı salımları hesaplandığında (uranyum madenciliğinden sökülüne kadar) fosil yakıt teknolojilerine (gaz ve kömür) göre daha az seragazı salımına neden olduğu kabul edilse dahi; ÇED raporunda nükleer enerjinin sadece fosil yakıtlarla kıyaslanması anlaşılır ve kabul edilir bir yöntem değildir. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere, resmi belgelerde yenilenebilir enerji kaynakları olarak sayılan (Rüzgar, Jeotermal, Güneş, Biyokütle vb.) nükleer santrallere göre daha düşük karbonlu ve iklim dostu teknolojilerdir. Tabloda 1 kW's elektrik üretimi için çeşitli kaynakların yol açtığı sera gazı salım miktarı gram cinsinden verilmektedir. Enerji verimliliği de neredeyse yok denecek kadar az miktarda sera gazı çıkmasına neden olur. Burada idare ve yurttaşlar bilinçli olarak yanıtılmaktadır. İklim değişikliği açısından değerlendirme ve hesabın karbondioksit (CO₂)

temel alınarak yapılması raporun ve rapora dayalı mahkeme kararının hukuka uygun olmadığı göstermektedir. Türkiye'nin iklim değişikliğine etkisi sadece karbondioksit gazıyla sınırlı değildir. Aşağıdaki tabloda olduğu gibi tüm sera gazları dikkate alınmalı onların karbondioksit eşdeğeri bulunarak kıyaslama yapılmalıdır.

Seragazi Salımları

Santral Türü	CO2 eşdeğer gram / kWs
Linyit (Termik)	729
Taşkömürü (Termik)	622
Doğalgaz	148
Fotovoltaik	101
Nükleer (Uranyum-Rusya ithal)	65
Doğalgaz (Kojenerasyon)	49
Hidro	40
Fotovoltaik (ithal-İspanya)	27
Rüzgar	24
Rüzgar (Açıkdeniz)	23
Enerji verimliliği	5
Biyogaz (Kojenerasyon)	-409

Comparison of Greenhouse-Gas Emissions and Abatement Cost of Nuclear and Alternative Energy Options from a Life-Cycle Perspective, Öko Enstitüsü – January 2006.

Stanford Üniversitesi'nden Prof. Mark Z. JACOBSON tarafından hazırlanan **“Review of solutions to global warming, air pollution and energy security”**⁴ adlı bilimsel raporda, 21. Yüzyıl'da da enerji yatırımları analizlerinde en önemli 12 değişik enerji kaynağı için aşağıda sayılan parametrelerin birlikte kullanılmasına yönelik dünyada ilk defa bir değerlendirme yapılmıştır.

Bu kriterler şunlardır: Hava kirliliği, enerji sektörünü etkileyen değişkenler, küresel ısınmaya neden olan seragazları, enerji güvenliği, su kaynakları, alan kullanımı, doğal hayat, yakıt kaynakları ile fiyatları, talebe uygunluk, güvenlik, süreklilik ve devamlılık, termal kirlilik, nükleer silah yaygınlaşması, beslenme zinciri, ölüm oranları, ölüm riski, inşaat süreci, kimyasal kirlilik...

4 Mark Z. JACOBSON , **Review of solutions to global warming, air pollution and energy security**, Energy & Environmental Science , V. 2, 2009, s.148-173, DOI: 10.

Bu 17 tane parametrenin ışığında, 21. Yüzyıl'da bilinen fosil ve yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen elektrik enerjisinin, günlük kullanımı sırasında çevreye vereceği zararlara göre sıralamıştır. Buna göre çevreye en az zarar veren elektrik kaynakları Rüzgâr, güneş enerjisi, jeotermal enerji, gelgit dalga enerjisi, güneş fotovoltik, deniz yüzeyi dalga enerjisi, hidrolik olarak sıralanmış ve çevreye en fazla zararı veren **nükleer enerji ve karbon fitreli kömür santrali 9. Sırada yer almıştır.** Bu raporda ayrıca, en büyük negatif çevre sorunları yaratan kaynaklar olarak nükleer ve kömür gösterilmiştir. Öte yandan, **nükleer enerjiden elde edilen enerjinin, diğerlerine göre en yüksek ölüm riski taşıyan enerji kaynağı olarak bildirilmektedir.**

Çernobil ve Fukuşima Nükleer Santrallerinde meydana gelen kazalar nükleer santrallerin yarattığı güvensizliğin herkesçe kabul edilmesi sonucu doğurmuştur.

Fukuşima felaketinden sonra Japon Parlamentosu'na sunulan bağımsız raporda ***“TEPCO Fukuşima Nükleer Güç Santrali kazası hükümetler, düzenleyici/denetleyiciler ve TEPCO arasındaki danışıklı dövüşün ve adı geçen taraflar arasındaki yönetim eksikliğinin bir sonucudur. Ülkenin nükleer kazalardan korunma hakkına ihanet ettiler. Bu nedenle, kazanın kesinlikle “insan eseri” olduğu sonucuna vardık. İnanıyoruz ki temel nedenler, belirli kişilerin yeterliliği ile ilgili konulardan çok, karar ve eylemlerin dayandığı hatalı gerekçeleri destekleyen örgütsel ve düzenleyici sistemlerdir.”***

En ileri güvenlik önlemleri ve simülasyonları olsa da, Çernobil ve Fukuşima'da hâlâ devam eden felaket kazalar açıkça göstermiştir ki **tabiatı gereği güvenli nükleer güç santrali diye bir şey yoktur.**

Kaldı ki, raporda sıkça başvurulan baz yük santral hesabı artık terkedilmeye başlayan eski bir görüşü ifade ediyor. Avrupa'da örneklerini gördüğümüz gibi, akıllı şebekelerin yaygınlaşması, sınır ötesi elektrik ticaretinin artmasıyla, baz yük olmayan farklı yenilenebilir enerji kaynaklarından oluşan elektrik üretim yöntemleri etkili bir biçimde çalışabilmektedir. İspanya ve Danimarka'da elektrik üretiminin dörtte birinin sadece bir tek yenilenebilir enerji kaynağından, rüzgardan sağlanması, Almanya gibi bir sanayi ülkesinde yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanan elektrik üretiminin 2014 yılının ilk 9 ayında tüketimin yüzde 27,7'sini karşılaması⁵ yeni anlayışın verimli bir şekilde çalıştığının net göstergesidir.

Mahkeme kararında anılan, “Nükleer santrallerin güvenli olduğu değerlendirilmesi” doğru değildir. Birçok gelişmiş ülkenin nükleer santrallerini kapatması ve NES yapmama kararı alması NES'lerden elektrik üretilmemesi değil NES'lerin toplum açısından güvenli görülmemesindedir.

5 <http://www.bloomberg.com/news/2014-10-01/german-renewables-output-tops-lignite-for-first-time-agera-says.html>

Nükleer Enerji Santrallerinin kapasitesinin %20'ye çıkarılması öngörüsü bilimsel değildir. Raporunda, nükleer santrallerin rekabetçi olduğu yazılıdır. Türkiye için bu doğru değildir. Akkuyu NES'den üretilerek satılacak elektrik TETAŞ ortalama alış fiyatının %29 daha üzerindedir.

Karara esas olan raporda, "2023 yılında elektrik talebinin 500milyar kwh olacağı iddia edilmektedir."

Halbuki TEİAŞ'ın bu konudaki tahminleri 462.8 milyar kwh ile 380.6 milyar kwh arasındadır. Yani 2023 yılında Akkuyu NES in yıllık üretiminin 1 katı ile 3 katı arasında elektrik talebi fazla olarak gösterilerek yanıltıcı bilgi verilmiş ve talep açısından Akkuyu NGS gerekli gösterilmeye çalışılmıştır.

Bu nedenle, "Aynı miktar elektrik üretimi için 7.3 milyar Dolar tasarruf edileceği"ne yönelik rapor açıklaması gerçek değildir.

Ayrıca enerji ithalatı bağımlılık oranı azaltılacaktır denilmektedir. Bu ifade tamamen gerçek dışıdır. NGS nükleer yakıtla çalışır. Türkiye nükleer yakıt üretmez. Yakıt Rusya'dan gelecektir. Dolayısı ile enerji ithalat bağımlılık oranı artacaktır ve Rusya'ya olan bağımlılık katlanacaktır.

Rusya'dan temin edilecek yakıt temin edilmezse nükleer santral çalıştırılmayacaktır. Bu gerçek sürekli gizlenmektedir. Bu enerjide dışa bağımlılığı arttıracaktır.

Mahkeme kararına dayanak raporda, atık miktarının hacim olarak az (küçük) olması bir avantaj gibi sunulmaktadır. (s.29) Santrallerde önemli olan atık miktarının az veya küçük olması değil insan sağlığı ve çevre için ne büyüklükte tehlike teşkil ettiği. Nükleer atıkların radyasyon yaydığı ve büyük tehlike teşkil ettiği ve bu sorunun henüz daha çözülememiş olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu gerçek ayrıca 30. sayfada bu raporu hazırlayanlar tarafından da ifade edilmiştir.

"Fransa'da 4 kişilik bir ailenin bütün yaşam süreleri boyunca üreteceği radyoaktif atığın bir golf topu büyüklüğünde olacağı" raporda ifade edilmektedir. Bu ne anlama gelmektedir? Fransa'da elektriğin %74.5'i NGS'lerden elde edilmektedir. Acaba bu nedenle mi aileler radyoaktif atık üretmektedir. Bir golf topu büyüklükteki radyoaktif atık ne gibi zararlara neden olmaktadır. Bu hususlarda raporda neden açıklama yoktur?

Akkuyu NGS'da yakıtın payı Türkiye için önemli değildir, çünkü Akkuyu NGS Türkiye'de yapılmış bir Rus santralidir ve Türkiye Ruslar'dan elektrik alacaktır. Fiyatın içerisinde ne kadarı yakıttan oluşmaktadır veya yakıt fiyatı düşerse elektrik birim fiyatı da düşecek midir? Bu konularda herhangi bir açıklık yoktur. Bu paragraf tamamen reklam amaçlı olup Akkuyu NGS ile hiç bir ilişkisi yoktur.

Çed Raporunda göre,

Nükleer enerjinin avantajları olarak sayılan hususlardan: (s 30, Tablo VIII)

- Düşük maliyetli baz yük üretimi gerçeği yansıtmamaktadır. Akkuyu NGS Birim kwh satış fiyatı TETAŞ 2013 ortalama elektrik alış fiyatından %25 oranında daha yüksektir.
- Kullanılmış yakıtların tekrardan işlenebilir olması hususu da doğru değildir çünkü Rusya ile yapılan anlaşma ve Rusya mevzuatı uyarınca atıklar Türkiye’de kalacaktır.
- Enerji üretiminde sıfır sera gazı salınımı da gerçeği yansıtmamaktadır. Az da olsa sera gazı salınımı vardır ve en önemlisi bir nükleer elektrik santral yapımı sırasında meydana gelen sera gazı salınımı aynı büyüklükteki başka kaynak santrala göre bir kaç kat fazladır.

Fukuşima nükleer felaketinden sonra BM Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı’nın (IAEA) başlattığı “Dünyada Çalışan Nükleer Santrallarda Stres Testi Programı” kapsamında, Türkiye ile Rusya devletleri arasında yapılan Nükleer Enerji Teknolojisi Transferi Anlaşması'nın yüklenicisi olan Rusya devleti şirketi Rosatom ve Rus nükleer endüstrisinin uygulamalarını içeren ve Rusya Çevre Bakanlığı, Doğal Kaynaklar Bakanlığı ve Nükleer Güvenlik Kurumu (Rosenergoatom) gibi resmi organların hazırladığı stres testi raporu, dönemin Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvedev başkanlığında 9 Haziran 2011 tarihinde yapılan Rusya Devlet Konseyi (Gossovert) toplantısında resmi belge olarak sunulmuştur. Bu raporun aslı bugün Rusya’da “devlet sırrı” gibi saklanmaktadır ama 2012 Ekim ayında Norveç medyasına sızan, Başkan Medvedev’e sunulan executive-yönetici özeti şöyle: *“Bugün Rusya’da işletmede olan nükleer reaktörlerin kurulduğu alanlar, Rusya Sismik Bölgeler Haritası’na (OSR-97) uygun değil, reaktörlerin sismik özelliklerini inceleyen düzenleyen bir resmi otorite yok. Bugün işletmede olan reaktörlerde meydana gelebilecek tasarım ve ötesi (tahmini tasarım) senaryoları yetersiz. Reaktör içinde ve dışında meydana gelebilecek kazaların analizi yapılmamış. Ayrıca, bazı reaktörlerde hala acil durum otomatik durdurma sistemi yok. İşletmede olan reaktörlerde kullanılan ekipman ve malzemelerin depreme karşı dayanıklılığı, Rusya Nükleer Güvenlik Yönetmeliği’ne (NP-031-01) uygun değil. Bu ekipman ve malzemelerin doğal felakete karşı performansı, deneysel-işletme değerlerine değil, tamamen tahmini tasarıma göre yapılmış, reaktörlerden çıkan atık yakıt çubuklarının korunduğu havuzların ve göletlerin kapasitesi yeterli değil. Ayrıca, bugün Rusya’da gerçek, güncel bilimsel bir atık yönetimi yok. İşletmedeki nükleer santrallarda çalışanların, çevresinde yaşayan halkın karşılaşmasına izin verilen radyasyon miktarı ile işletme sırasında bu reaktörlerden çevreye yayılan radyoaktif gazların dozu, yönetimi, denetimi hem Rus hem de BM Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) kriterlerine uygun değil. İşletmedeki reaktörlerde hidrojen patlaması kontrol sistemleri yetersiz ve Rus Nükleer Güvenlik Yönetmeliği’ne (NP-04-02) uygun değil. Rus nükleer santrallarının çoğunda, çalışanların ciddi bir kaza sırasında bölge halkının tahliye planları yetersiz. Bugün elektrik üreten nükleer santralların işletmecileri arasında bilgi ve deneyim iletişimi yeterli değil. Ayrıca, bu santralların periyodik denetimi*

için yeterli teknik elaman yok. Meydana gelen operasyon hatalarının çoğu, sorumlu kurumlara bildirilmiyor. Ciddi bir kaza olması durumunda, reaktörlerin Japon Fukuşima Daiçi Nükleer Santralı'nda olduğu gibi erimesini önlemek için gerekli olan acil soğutma suyu sisteminin, yedek dizel jenaratörlerin iflası durumunda alınması gereken en son müdahale önlemleri henüz tespit edilmemiş ve bilinmiyor”.

Buna karşın Nükleer Çed Raporunda,

- **B III.3.3.1.3 Nükleer Yükümlülük:** “üçüncü kişilere karşı sorumluluk konusunda mevzuat çalışmaları hala devam etmektedir” deniliyor. Uluslararası Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Konvansiyonuna “Convention on Supplementary Compensation for Nuclear Damage” (CSC) taraf olan Türkiye'de böyle bir ÇED raporunun kabul edilmesi CSC'ye aykırıdır. 1997 Paris konvansiyonun ek protokolü olarak yürürlüğe girmesi gereken bu konvansiyon nükleer reaktör işleten şirketlerin üçüncü şahıslara olan zarar-zıyan miktarını yaklaşık 15 milyon ABD dolarından 438 milyon ABD dolarına çıkartılmasını öngördüğü için başta Japonya olmak üzere nükleer endüstrisi olan ülkeler reaktife etmediği için şu anda CSC 'in yaptırım gücü yoktur. Akkuyu'da Rosatom'un üçüncü şahıslara sorumlulğu \$ 15 milyon mu yaksa \$ 438 milyon mu olacak belli değildir.
- B III. Tablo III.2 de Ana iklim göstergesi olarak atmosfer + 19.2 maximum + 42.4 C olarak belirtilmiştir. Böyle bir sıcak iklim ortamında bütün tesisin soğutması için Akdeniz'den saatte 1.080.000 m³ (Tablo III-3 de belirtilen, bir günde 24 milyon m³) çekilen soğutma suyunun demerolize (kimyasal maddeler ve asitler) edilme işlemlerinden sonra çevreye ne kadar miktarının buharlaşarak yayılacağı ve buharların içindeki soğurulmuş ağır ve toksik elementlerin asitlerin (arsenic, koryum, ve sulfurik-nitrik-florik) bölgedeki atmosferik dağılım analizi ve hesaplaması yapılmamıştır. Akkuyu bölgesindeki deniz canlılarının bu sirkülasyon sırasında haşlanacakları ve kimyasal asitler nedeniyle ölecekleri göz önünde tutulursa ÇED Raporundaki işletmenin bölgenin deniz hayatındaki etkilerini içeren bilgilerin ne kadar temelsiz ve yanlış olduğu görülecektir.

Mersin Erdemli'de bulunan ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü'nden Prof. Dr. Süleyman Tuğrul başkanlığında yürütülen araştırmalara göre, bu bölgede deniz suyunun yoğunluğu 24,21 ile 29,32 arasında değişiyor. Yani, bir metreküp içme suyuna göre 29 kilo daha ağırdır. Yıl boyunca ortalama deniz suyu sıcaklığı 15,53 ile 30,84 C derece ve deniz suyunun tuzluluğu da 38,06 ile 39,88 olarak belirtiliyor. Yani 1 metreküp Kuzey Doğu Akdeniz suyundaki çözülmüş minerallerin miktarı, yaklaşık 31,4 kilogram sodyumklorür (NaCl), 3,3 kilogram magnezyumklorür (MgCl), 1.4 kilogram kalsiyumhidroksit (CaOH), 0,6 kilogram sodyumbromür (NaBr), 0,6 kilogram kalsiyumkarbonat (CaCO₃), ayrıca bunlara ek olarak Kuzey Doğu Akdeniz'deki sularda çözülmüş halde bulunan reaktif fosfor 10-65 nM, reaktif

toplam nitrate (NO₃+NO₂) miktarı 0,06-311 qM ve reaktif silikat miktarı da 054-5,04 olarak veriliyor. Soğutma kuleleri sisteminde, bu santralde kullanılacak soğutma suyunun her gün tonlarca buharlaşarak bölgedeki atmosferik buhar oranını ve sıcaklık derecesini daha da artırarak, buharlaşma sırasında deniz suyunda çözülmüş kükürt (S), klor (Cl), azot (N) gibi gazların oksitlenerek zehirli (toksik) NO, NO₂, SO₃ gibi gazalara dönüşeceği ve bölge atmosferinde nitrikasit (H₂NO₃) ve sülfirikasite (H₂SO₄) dönüşerek asit yağmurlarıyla bölgedeki tarım alanları, ormanları üzerinde yapacağı zararların büyüklüğü hesaplamak bile güçtür.

NO₂ + OH → HNO₃ (Nitrikasit) veya 3NO₂ + H₂O → NO + 2HNO₃ (Nitrikasit) ve SO₃ + H₂O → H₂SO₄ (Sülfirikasit)

Kaliforniya Su Kalitesi Kontrol Kurumu'na tarafsız bilim insanları tarafından 2005 yılı Eylül ayında hazırlanan ve fotoğrafta görülen Diablo Canyon Nükleer Santralı'nın deniz yaşamında meydana getirdiği çevresel sorunların incelendiği rapordaki (*Diablo Canyon Power Plant Independent Scientist recommendations to the Regional Water Quality Board Item no 15 Attachment 1 Sept. 9, 2005 meeting*) önemli bulgular da şöyle: "Diablo Canyon Nükleer Santralı'nın kurulduğu okyanus kıyısında 74 kilometre uzunluk ve 3 kilometre açığındaki yaklaşık 225 kilometrekarelik deniz alanında yaşayan balık türlerinin yüzde 10,8'nin öldüğü saptanmıştır. Yine bu deniz kıyısının 120 kilometrelik kıyı şeridinde yaşayan kaya balıklarının 1997-1998 yıllarındaki ölüm oranı da yüzde 11,4'tür."

Ayrıca (Dave Baily, EPRI solutions Inc. October 2005) bilimsel araştırmaya göre 2003 yılında San Onofre Nükleer Santralı'nın soğutma suyu giriş kanallarına 2,6 milyon irili, ufaklı balığın çarptığı, bunların içindeki küçük ve yavru balıkların reactor soğutma sisteminden geçtikten sonra ölüm oranının saptanmadığı ve 6 milyar larvanın denizden çekilen soğutma suyu ile reaktörün soğutulması gereken aksamlarından geçmesi sonucu öldüğü tespit edilmiştir. Bu miktarlara plankton ve omurgasız deniz canlıları dâhil değildir.

Bu gerekçelerle de dava konusu edilen ÇED olumlu kararına esas çed raporu bilimsel ve teknik gerekçelere dayanma gereği duymamıştır. Bilimsel bir değerlendirmesi olmayan devletin resmi raporlarını çarpıtan, devletin nükleer santral kurmaya yönelik amacının gerçekleştirilmesine yönelik enerji politikalarıyla uyumlu olmayan bir projeye ÇED olumlu kararı verilmesi hukuka aykırıdır. Buna karşın bu rapor hakkında mahkemenin yaptığı şu tespit önemlidir: "Bu durumda; ÇED raporunda, gerçekleştirilmesi planlanan projenin, çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerinin önlenmesi ve çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için ilgili mevzuat ile bilimsel esaslar uyarınca gereken tedbirlere yer verildiği ve söz konusu raporda belirlenen **eksikliklerin çevrenin korunması yönünden olumsuz etkilerinin olmayacağı** hususlarının, yukarıda özetine yer verilen bilirkişi raporu ile ortaya konulması karşısında, Mersin İli, Gülnar İlçesi, Büyükeceli Beldesinde yapımı planlanan "Akkuyu Nükleer Güç Santrali (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rihtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi)" projesi

hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne tesis edilen 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "ÇED Olumlu" kararında hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

4). ÇED OLUMLU İŞLEMİNİN HUKUKA AYKIRILIĞI GEREKÇEDE ORTAYA KONULMUŞ OLMASINA KARŞIN MAHKEMENİN İŞLEMİN İPTALİ İSTEMİNİN REDDİNE YÖNELİK HÜKÜM KURMASI HUKUKA AYKIRIDIR VE İPTALİ GEREKİR.

Mahkeme kararının gerekçesinde (s.23-24), "...olası bir kaza riski durumunda projenin çevresel açıdan oluşturabileceği olumsuz etkilerinin genel çerçevesinin ÇED raporunda açıklandığı, kaza analizlerinin yapılacağı ve sonuçlarının Ön Güvenlik Analiz Raporuyla (ÖGAR) sunulacağı belirtilmiştir, proje kapsamında, NGS enerji üretim bölgesi ile proje sahasında ve enerji üretim sahasının dışında, Sağlık Koruma Bandı içerisinde ve izleme bölgesinde çalışan otomatik çevresel radyasyon izleme sistemlerinin yer aldığı, ancak 800 m. yarıçaplı Sağlık Koruma Bandı dışında ve izleme bölgesinde faal olan sistemlerin, radyoaktif iyot algılama sınır değerlerinin belirli olmadığı, ÇED raporunda, iyot algılama sınır değerlerine ait teknik bir bilgi sunulmadığı, raporda, tasarıma esas kaza durumlarının çalışanların normal işletme için belirlenmiş sınırların üzerinde doz almasına yol açmayacağı ve reaktörün ömrü boyunca gerçekleşmesi beklenmeyen tasarıma esas kaza durumlarında saha dışında herhangi bir acil durum önlemi alınmasına gerek duyulmadığının ifade edildiği, ancak bunun bilimsel verilerle desteklenmediği, NGS'de kazaların meydana gelmesi durumunda, insanlar ve çevre açısından radyasyon riski güvenlik standartlarının uygulanmasının, Acil Durum Planlama Bölgelerinin ve Radyasyon İzleme Alanının kurulması yoluyla değerlendirildiği ve kontrol edildiği, ÇED raporunda, NGS tesisini merkez alan 30 km. yarıçaplı bölgede yüzey suyu analizlerinin yapıldığı, Acil Koruyucu Eylem Planlama Bölgesinin (R=5,4 km) seçildiği, ancak, NGS merkezli 5 km. yarıçapında bölgedeki NO_x, SO₂, PM₁₀ kirleticilerin ölçüldüğü, mevcut bölgenin çevresel radyoaktivite ölçümlerinde, karada yürütülen radyolojik çevresel izleme çalışmaları Akkuyu NGS sahası etrafında TAEK tarafından 16 km. yarıçap içinde yapılmış ise de, proje şirketi adına yüklenici firma tarafından, hava, su, yeraltı suyu, toprak, bitki, gıda ürünleri, tarımsal ürünler örnekleme, kimyasal ve radyolojik analizinin, örneklerin çoğu için analiz sıklığı mevsimsel olmak üzere, izleme yarıçapının denizde 22 km. ve karada 10 km. arasında olmak üzere gerçekleştirildiği, çevresel izlemenin niçin 10 km. yarıçapta yapıldığının gerekçelendirilmesinin ve değerlendirilmeyen bu türden eksik hususların ÖGAR'da giderilmesinin uygun olacağı, ayrıca, bölgenin acil durum planlama alanlarına ilişkin nihai spesifik veriler tamamlandıktan sonra, inşaat lisansı başvurusu aşamasında ÖGAR ile birlikte onay için TAEK'e gönderilecek olmasının uygun olacağı değerlendirildiği; ÇED raporunda, proje çalışmaları sırasında oluşabilecek sera gazları miktarlarının ayrıntılı biçimde verilmediği, sadece, santralin dört ünitesinin çalışması durumunda bir yılda üretilen elektrik karşılığında konvansiyonel fosil yakıtlı santrallere göre 17.000 kton sera gazının tasarruf edileceğinin belirtildiği, bu miktarın ülkenin 2010 yılında elektrik üretiminden ürettiği sera gazı toplamının %18'ine tekabül ettiği, nükleer güç santrallerinde uranyum madenciliğinden,

santralin sökülmesine kadar olan bütün safhaları içeren "life cycle analysis" değerlendirmelerinin, diğer enerji üretim türlerine göre daha az sera gazı üretime imkan veren bir teknoloji olduğunu gösterdiği, raporda, sera gazı üretime ilişkin alınacak tedbirler konusunda detaylı açıklama yapılmamış ise de bu hususun, nükleer enerjinin diğer enerji üretimi yöntemlerine göre bilinen avantajı dolayısı ile herhangi bir eksiklik veya risk oluşturmadığı, bu konudaki çevresel etkilerin alınması taahhüt edilen önlemlerle, bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olacağı; ÇED raporunda sağlık koruma bandı ile yapılan çeşitli hesaplamalar, doz tahminleri ve öngörülerle sağlık koruma bandınının 800 metre yarıçaplı bir alan olarak belirlendiği, ancak bu mesafenin belirlenmesinde, hesaplamaların ve doz tahminlerinin hangi uzmanlık alanları tarafından yapıldığının, uzmanlık alanları arasında sağlık bilimleri olup olmadığının anlaşılmadığı, diğer yandan bu mesafenin nihai boyutunun tasarım dokümanında değerlendirildikten sonra belirleneceğinin ifade edildiği, sağlık koruma bandı için kesinleşmiş bir değerlendirme yapılmaması bir eksiklik oluşturuyor ise de, Rus Yönetmeliği NP-032-01, Bölüm 3.3.1 uyarınca Sağlık Koruma Bandınının sınırlarının tasarım dokümantasyonunda gerekçelendirileceğinin öngörüldüğü, sonuç olarak; **ÇED raporunda yukarıda özetine yer verildiği üzere bazı eksiklikler tespit edilmiş ise de, bu eksikliklerin raporu sakatlamayacağı ve projenin uygulanmasına engel teşkil etmediği, söz konusu raporda, dava konusu projenin çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelendiği, çevreye olabilecek olumsuz etkilerin giderilmesi için gerekli ve yeterli önlemlerin alındığı ve raporun, alınması öngörülen önlemlerle birlikte ilgili mevzuata ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğu, görüşüne yer verilmiştir.** Denilmektedir. Bu ifadeler tamamen kendi içinde çelişkilerle doludur. **Aşağıda başlıklandırılacağı üzere ve tüm mahkeme kararında ortaya konulduğu üzere,**

- ÇED Raporunda kaza senaryoları bulunmamaktadır. (kararda bunu TAEK Güvenlik Analiz Raporu ile yapacak denilmektedir.) Oysa, TAEK'İN Güvenlik Analiz Raporunda bulunmasının yani ÇED Raporunda bulunmamasının önemli bir sonucu var. ÇED Raporunda belirtilen taahhütlere uyulmaması sonucunda Çevre Kanunu 20/e uyarınca idari para cezası kesilebilecek ve ayrıca adli yaptırım uygulanabilecek. ÇED Yönetmeliği 19/1 b) "ÇED Olumlu" kararı ya da "ÇED Gerekli Değildir" kararı verildikten sonra, proje sahibi tarafından nihai ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyasında taahhüt edilen hususlara uyulmadığının tespit edilmesi durumunda söz konusu taahhütlere uyulması için projeye ilgili Bakanlıkça/Valilikçe bir defaya mahsus olmak üzere süre verilebilir. Bu süre sonunda taahhüt edilen hususlara uyulmaz ise yatırım durdurulur. Yükümlülükler yerine getirilmedikçe durdurma kararı kaldırılmaz. 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili hükümlerine göre işlem tesis edilir.

Bu nedenle, (olası bir kazada ekosistemi daha az etkileyecek projelerde kaza senaryolarının olması gerektiğini mevzuat düzenlemiş iken) kaza durumunda neler yapılması gerektiğinin ÇED Raporunda yer alması veya TAEK Güvenlik Analiz Raporunun ÇED Raporunun eki olarak düzenlenmesi gerektiği açıktır.

ÇED Yönetmeliğinin Ek 3 (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ GENEL FORMATI) Bölüm 2 ve Bölüm 3'de bu teknik hususların ÇED Raporunda yer alması gerektiğini hükme bağlamıştır.

-Radyoaktif atıkların ne şekilde bertaraf edileceği ve yönetileceği konusu, 10 yıl sonrasına bırakılmıştır. Bu da projenin entegre yapılmadığını ve tabii olduğu ÇED yönetmeliğine aykırıdır.

- İklim değişikliği ve deniz seviyesinin yükselmesi beklenen bir durum olarak kabul edilmiş ancak bu konu da gerektiği gibi incelenmemiş. Deniz seviyesinin yükselmesi, Güvenlik Analiz Raporunda ele alınacak denilerek işletme aşamasına sorun havale edilmiştir.

-Proje sahasının 1203 hektar olduğu, bunun 71.63 hektarlık kısmının orman olduğu, ne kadar ağaç kesileceğine ilişkin bir bilgi ortaya konulmamıştır.

-Deprem ve deprem dolayısıyla oluşabilecek tsunami riskinin "Saha Parametreleri Raporu" ve tsunami duvar yüksekliği değerinin de "Güvenlik Analiz Raporu" TAEK tarafından onaylandıktan sonra açıklanacağı belirtilmiş bu konudaki hukuka aykırılık iddiaları yanıtız bırakılmıştır.

-Akkuyu NGS için kurulum, işletme ve devreden çıkarma aşamalarında oluşacak katı, sıvı ve gaz formundaki atıklarla ve kullanılmış yakıtlarla ilgili tip, miktar, kimyasal ve fiziksel özellikler, depolama ve bertaraf koşulları, oluşacak emisyonlar ve bunların mevzuat sınırları içinde kalacağını taahhüt edildiği belirtilmiş bu durumla ilgili bir değerlendirme yapılmadan ÇED raporu yeterli sayılmıştır,

- Acil durum planlarının hem ÇED sürecinde hem de TAEK'in lisanslama aşamalarında değerlendirileceği belirtilerek geçiştirilmiştir.

- Haziran-Eylül ayları arasında denizde 30°C üzerine çıkan su sıcaklığının deşarj noktasında 7-10°C sıcaklık artışı ile SKKY'de belirtilen 35°C su sıcaklığı limitini aşacağını görüldüğü, raporda, soğutma suyu nedeniyle oluşacak atık ısının su ekosistemindeki etkilerinin tahmini, çalışmakta olan diğer elektrik enerjisi tesislerinin soğutma su sistemleri ile benzeştirilerek verildiği, ancak, örneklerin Doğu Akdeniz gibi yüksek bir ortalama sıcaklığa sahip denizlerden değil, Baltık Denizi gibi soğuk denizlerden olduğu, NGS Akdeniz'den dört güç ünitesi için yaklaşık 1.080.000 m3/saat su alınacağı, bu kadar büyük bir debiye sahip deniz suyunda bulunacak balık, kabuklu vs. için, su girişi, hidrolik koruma yapıları ve tasarımları, biyolojik büyümeye karşı koruma sistemlerinin hazırlık aşamasında olduğu ve teknik tasarım aşamasında nihai olarak kabul edileceğinin belirtildiği, raporda bu konuların açıklanmamasının eksiklik olarak değerlendirilmiştir

- NGS enerji üretim bölgesi ile proje sahasında ve enerji üretim sahasının dışında, Sağlık Koruma Bandı içerisinde ve izleme bölgesinde çalışan otomatik çevresel radyasyon izleme sistemlerinin yer aldığı, ancak 800 m. yarıçaplı Sağlık Koruma Bandı dışında ve izleme bölgesinde faal olan sistemlerin, radyoaktif iyot algılama sınır değerlerinin belirli olmadığı, ÇED raporunda, iyot algılama sınır değerlerine ait teknik bir bilgi sunulmadığı, raporda, tasarıma esas kaza durumlarının çalışanların normal işletme için belirlenmiş sınırların üzerinde doz almasına yol açmayacağı ve reaktörün ömrü boyunca gerçekleşmesi beklenmeyen tasarıma esas kaza durumlarında saha dışında herhangi bir acil durum önlemi alınmasına gerek duyulmadığının ifade edildiği, ancak bunun bilimsel verilerle desteklenmediği belirtilmiştir.

- ÇED raporunda, proje çalışmaları sırasında oluşabilecek sera gazları miktarlarının ayrıntılı biçimde verilmediği açıkça ortaya konulmuştur.

- ÇED raporunda sağlık koruma bandı ile yapılan çeşitli hesaplamalar, doz tahminleri ve öngörülerle sağlık koruma bandının 800 metre yarıçaplı bir alan olarak belirlendiği, ancak bu mesafenin belirlenmesinde, hesaplamaların ve doz tahminlerinin hangi uzmanlık alanları tarafından yapıldığının, uzmanlık alanları arasında sağlık bilimleri olup olmadığının anlaşılamadığı, diğer yandan bu mesafenin nihai boyutunun tasarım dokümanında değerlendirildikten sonra belirleneceğinin ifade edildiği, sağlık koruma bandı için kesinleşmiş bir değerlendirme yapılmaması bir eksiklik oluşturuyor ise de, "ÇED Olumlu" kararında hukuka aykırılık bulunmamaktadır, denilmiştir.

Mahkeme kararında belirtildiği üzere, ÇED kararlarının bir bütün olarak çevresel etkilerinin irdelenmesi gerekiyorsa, yukarıda bizzat Daire’ce tespit edilen eksiklikler, ihmal edilebilecek eksiklikler midir?

Oysa, çevre hukukuna hakim olan ilkeleri birbirinden kategorik olarak ayrı ayrı değerlendirmek olanaklı değildir. Çünkü, bir ilkenin ihlali, süreç içinde kaçınılmaz olarak diğer ilkeleri de ihlali sonucunu yaratmaktadır. Sonuçta yaşanabilir ve sürdürülebilir çevrenin ve buna bağlı olarak sürdürülebilir kalkınmanın olmadığı bir sonuç yaratılacaktır. ÇED uygulamaları, sadece bir rapor hazırlanması ile sınırlı kalmamakta, bir faaliyetin planlanmasından, inşasına, uygulanmasına ve faaliyet sona erdikten sonra çevre üzerindeki olası etkilerin de irdelenmesine ve giderilmesini sağlayacak önlemlerin belirlenmesine kadar uzanmaktadır. Bu nedenle, yaşanabilir ve sürdürülebilir çevre için zorunlu olan önleyici ilke ve ihtiyat ilkesi karşısında ÇED uygulamalarının değerlendirilmesi gerekecektir. Davamızda ise bu ilkeler görmezden gelinmiş ve ÇED Raporu bir faaliyetin kaba planından öteye gidememiştir. Tüm can alıcı noktalar inşaat ve işletim esnasında TAEK’e bırakılmıştır. Bu durumda, yapılması planlanan NGS’in ÇED Raporu ortada var mıdır sorusu ile karşı karşıya kaşıyoruz.

Oysa Çevresel Etki Değerlendirme sürecinin ana amacı çevrede yaratılan çoğu olumsuz etkilerin sonuçlarının giderilemeyeceği ve kalıcı olacağı gerçeği karşısında bu tür etkilerin gerçekleşmesini önlemektir. ÇED, NGS'nin insan sağlığı dahil çevre üzerinde yapacağı olası bütün olumsuz etkilerinin- risklerinin- belirlenip objektif, tarafsız ve bilimsel bir şekilde tartılması, riskleri önleyecek ve/veya bunları en aza indirecek önlemlerin saptanması ve sonuçta yararların risklere üstün geldiğinin anlaşılması durumunda nükleer santrale izin verilmesini sağlayan bir süreçtir.

Nükleer santraller çevre sağlığı risk analizinde kullanılan risk uzayının en riskli dilimine giren gözlemlenemez ve denetlenemez risk grubundadır. Radyasyon ve nükleer santraller, tehlikeye karşılaşanlarca daha önceden tanınmayan ve gözlenemeyen; bilimin yeterince tanımadığı; yeni ve etkileri geç ortaya çıkan risklerdir. Riskin denetlenemezliği nedeniyle dünya çapında felaket yaratıcı; sonuçları öldürücü; kolayca azaltılamayan; gelecek kuşaklar için çok tehlikeli; riskin giderek çoğaldığı ve gönüllü hizmet örgütlenmesinin olmadığı risklerdir.

Nükleer Güç Santrallerinde herhangi bir kaza ya da sorun olmasa bile normal işletimi sırasında havaya, suya, toprağa yayılan radyonüklitler ve aerosoller bulunmaktadır. Tarım alanlarındaki bitkilerin bundan etkilenmeyeceği kesindir. Yapılacak NGS'ne 24 km. mesafedeki Gülnar ilçesinde tahıl tarımı, 2.5 km. mesafedeki Büyükeceli, Babadıl ve Yanışlı'daki seralarda meyve ve sebze üretimi yapılmaktadır. En yakın tarım arazisinin santrale uzaklığı 2.5 km olarak belirtilmektedir. Litvanya'da yapılan bir çalışmada herhangi bir kaza durumu olmadığı halde Ignalina nükleer santralının 32 km. çapındaki bölgede yosun, ot ve bazı su bitkilerinde radyonüklid konsantrasyonunun yüksek olduğu belirtilmektedir⁶

Almanya'da herhangi bir kaza olmamış ve santral çevresinde yapılan ölçümlerde normal sınırlarda radyonüklid olduğu belirtilen bir nükleer santralin 5 km çapındaki civarında özellikle 5 yaş altındaki çocuklarda kanser oranında %60, lösemide %117 artış olduğu ve saptanan lösemi sıklığının tüm Almanya'daki sıklıktan fazla olduğunu gösteren çalışma bulunmaktadır. Bu durumda ya radyasyon maruziyeti hesaplamada kabul edilen modellerin yanlış olduğu ya da radyonüklidlerin bilinen biyolojik etkilerinin en azından çocuklar ve embryo için yanlış bilindiği belirtilmektedir.⁷

Kaza durumunda ise olay çok daha vahim boyutlara ulaşacaktır. Çernobil kazasının ardından Çernobil'in 400 km. uzağında bulunan bir yerleşim yerinde sütün kirlenme düzeyinin standartlarla izin verilen düzeyin 200 katı olduğu belirtilmektedir (Çernobil Halk Mahkemesi. Çeviren: Umur Gürsoy. Yeni İnsan Yayınevi. İstanbul, Nisan 2012).

6 (Adliene, D., Raaf, C., Magnusson, A., Behring, J., Zakaria, M., Adlys, G., ve diğerleri. Assessment of the environmental contamination with long-lived radionuclides around on operating RBMK reactor station. J Environ. Radioactivity, 90, 2006, 68-77).

7 IPPNW Europe (2008), Epidemiological Study on Childhood cancer, www.ippnw-europe.org/en/nuclear-energy-and-security.html.

Kaza senaryoları, alınacak önlemler, sağlık koruma bandı ve daha pek çok yaşamsal unsur yönünden ÇED raporunun taşıdığı eksiklik, yetersizlik ve çelişkiler bilirkişi raporu ve Daire kararının gerekçesinde dahi ortaya konulmuştur. Bütün bunlara rağmen davanın reddi yönünde verilmiş olan bu karar çok tartışılacaktır kuşkusuz. Ancak , dilekçelerimizde ortaya koyduğumuz hukuksal gerekçelerimizin yanında konu ile ilgili bir haberi vermeden de geçemiyoruz. Hürriyet Gazetesi'nin 9 Mart 2018 günlü "Akkuyu projesinde önemli gelişme! Tarih endişesi..." başlığı ile verilen Reuters kaynaklı haberde, "Türkiye-Rusya Araştırmalar Merkezi analisti Aydın Sezer sadece hissedarlık veya inşaat lisansı konularının değil finansmanın da proje önünde bir engel olmaya başladığını ifade etti, "Projenin 2023 yılı hedeflerine uygun olarak hizmete alınması giderek güçleşmiştir... Konsorsiyumdan ayrılan Kolin'in 'projede belirsizlikler olduğunu' ifade etmesi, proje bünyesinde çok sayıda farklı sorunun barındığı şeklinde yorumlanabilir" dedi.

Cengiz, Kolin ve Kalyon İnşaat'tan oluşan konsorsiyumun projede yüzde 49 hissedar olacağı geçen yıl duyuruldu. Ancak hissedarlar anlaşması imzalanmadı ve Kolin ve Kalyon'un projeden çekildiği geçen ay açıklandı. Gerekçeler hakkında resmi bir açıklama yapılmadı. Bunun üzerine Rosatom projeye ortak olmaları için kamu elektrik üretim şirketi EÜAŞ'ın da aralarında bulunduğu şirketlerle görüşmelere başladı. Rosatom, EÜAŞ'ın yatırımcılar ve ortaklar arasına katılmasından "memnuniyet" duyacağını açıkladı..."

EÜAŞ'ın bir ya da birkaç ortakla hisse almasının gündeme gelebileceğini belirten kaynak, "Çok büyük proje; çok fazla ayrıntı ve üzerinde çalışılması gereken konu var. Bunların aşılacak kısa sürede sonuç alınması beklenmiyor" dedi. Bu haberden de çıkan sonuç, ortada uygulanabilir bir projenin bulunmadığıdır. ÇED'i usuli bir işlem olarak dahi görmeyen Danıştay 14. Daire kararının da yine Danıştay İdari Dava Daireleri tarafından bozulacağına inanmak isteriz.

İSTEM SONUCU : Yukarıda, dava dilekçemizde, dava aşamalarında sunmuş olduğumuz beyan, uzman görüşleri ve re'sen gözetilecek nedenlerle, davaya konu kararın açıkça hukuka aykırı olması, diğer yandan tarım, turizm ve ekoloji açısından değeri olağanüstü yüksek olan bölgenin biyolojik çeşitliliğin, ekosistemin, turizmin, tarımın ve köy halkının görmüş oldukları zararın telafi edilemez boyutlara ulaşma tehlikesi (evlerin duvarların oluşan çatlaklar, yarıklar vs.) sebebi ile YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINI, ANAYASAYA AYKIRILIK İDDİAMIZIN CİDDİ GÖRÜLEREK ANLAŞMANIN ANAYASA MAHKEMESİ ÖNÜNE GÖTÜRÜLMESİNİ, KARARIN BOZULMASINI ve ÇED olumlu kararının iptaline karar verilmesini saygı ile dileriz. 23.03.2018

Temyiz Eden Davacılar

TMMOB Vekili

TTB Vekili

TBB Vekili